Hagholmsgränd 31
Rein. Sep.

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

LAUPÄEVAL, 27. novembril 1976 Nr. 89 (4179)

Põhja-Rootsi spiooniafäär

Teisipäeval areteeris Rootsi politsei Morjärvis, paarkümmend kilomeetrit Kalixist põhja pool, mehe, keda süüdistatakse salakuulamises. Ametlikult pole öeldud, kelle ülesandel salakuulamine toimus, kuid on üldiselt teada, et idariigid tunnevad suurt huvi Rootsi kaitseliinide vastu põhjas.

Rootsi põhjaosa on kaitstud kolme pika kaitseliiniga, Kalixi liin on üks neist. Teise maailmasõja ajal toimus neil aladel spioneerimist sakslaste ülesandel. Mõningad aastad pärast sõda olid Kalixi ümbruses tegevad nõukogude spioonid. Kogu ala on sõjastrateegiliselt väga tundelik. Ka Norra kaitsejõud tunnevad suurt huvi kõige vastu, mis toimub nende seljataguses, Põhja-Rootsis.

Põhja-Euroopas avaldab sõjalis-poliitilist survet N. Liidu Murmanski baas, mis on läänepoolsete andmete järgi üks tugevamaid sõjalisi baase maailmas. Norra õlleliud on veelgi rohkem endisest kergitanud maailma teadvusse Skandinaavia põhjaosa ja ümbritsevate merede strateegilise tähtsuse.

Idapoolsed huvid on muuhulgas avaldunud ka kurikuulsa maamüümiseoperatsiooniga N. Liidu autofirmale Matrecole, kuigi avalikult eitatakse, et neil kahel operatsioonil võiks olla mingit tegemist teineteisega.

Kohalikud elanikud Morjärvis on väga üllatunud, et üht nende hulgas kahtlustatakse salakuulamises. Küll on nad aga tagantjärele hakanud leidma, et mehel oli liiga palju raha. Ta oli hoobelnud oma mitmesuguste reisidega välismaale. Mees oli ametis ühes riikliku asutuses ja tal oli võimalus vabalt liikuda aladel, mis ilmselt huvitasid idapoolseid riike, enne kõike N. Liitu.

Ka Rootsi sõjaminister on areteerimisest informeeritud.

Esinduskogu istungi juhatus. Vasakult sekr. Arvi Moor, I abiesimees Rudolf Schmuul, esimees Hans Kauri ja II abiesimees Valter Soo. (Foto Lepper).

Oma tuba oma luba aktsioon

Poolteise aasta eest (20.04.75) asutatud ühing OMA TUBA OMA LUBA on organiseerimise, informatsiooni levitamise ja maakuulamise järgus. Soov eesti pensionäride hulgas koonduda vanaduse puhkepäevadeks majja, kus on võimalik suhelda kaasmaalastega, on kahtlemata olemas. Paljud on aga veel kõhkleval seisukohal ja tahaksid meelsasti saada rohkem informatsiooni ühingu sihtide ja hangitava korterimaja kohta.

OMA TUBA OMA LUBA esimees Muusa Ericsson arvab, et organiseerimine võtab palju aega, mis on loomulik. Ettevõte on ulatuslik, seda võiks teatud määral võrrelda

Muusa Ericson

Eesti Maja omandamisega. Ülemeremaades, kus taolised pensionäride korterimajad

Järg lk. 7

Prof. Hans Kauri:

Peame vältima vahejuhtumeid

Rootsi Eestlaste Esinduse Esinduskogu pidas möödunud pühapäeval, 21. novembril Stockholmis oma 39. istungjärgu, mis leidis aset Medborgarskola aulas, Upplandsgatan 49. Selle istungiga meenutati ühtlasi Esinduse 20-aastast tegevust, mille kohta büroojuhataja Ahti Pae andis tõhusa ülevaate.

Istung avati palvusega, mille pidas õp. Karl Laantee, kes vaatles tõe olemust ja nentis lõpuks, et tõde jääb elama ja võidab.

Istungijärgu sissejuhatavad sõnad ütles Esinduskogu esimees prof. Hans Kauri, kes enneköike ütles mälestussõnu hiljuti surnud dr. Ilmar Vooremaa kohta, kes oli üks Esinduse asutajaid ja Esinduskogu saadik ning sellena praktiline tegutseja, organisaator ja tööle õhutaja.

Prof. Kauri tõstis esile ka teise Esinduse asutaja, Märt Raua, 75-ndat sünniaastapäeva. Tulihingelisele vaimse relvaga võitlejale otsustati istungilt saata tervitustelegramm.

Järg lk. 7

Pildil vasakult: Asta Falk, Celia Aumere, Signe Pinna, Viljar Nairis, Leelja Seensalu, Meeri Mamberg, Ene Neo, Juta Klein, Jüri Remmelgas, Flora Vihmar ja Elfriede Aavik. (EPL-foto Lepper).

Naisringi austus Underile

Mõni aeg tagasi külastasid Stockholmi Eesti Naisringi esindajad Vårbergi haiglas poetess Marie Underit, viisid talle lilli ja vestlesid temaga, mis puhul vestlus võeti helilindile.

Marie Underile mängiti helilindilt ette tema luuletustele locdud laule, poetess kuulas hardumusega Käbi Laretei ja Celia Aumere poolt esitatud helindeid ja Signe Pinna poolt ettekantud deklamatsioone.

Marie Under pöördus liigutavate sõnadega külastajate poole ja palus neid kõigile nendele, kes teda meeles pidanud ja meeles peavad, anda edasi tema südamlikud tervitused.

Sellest külastusest oli Viljar Nairis koostanud helilindi reportaazhi, mis kanti ette Eesti Naisringi pidulikul koosviibimisel pühapäeval, 21. novembril Eesti Majas.

Rohkearvuliselt kogunenud publikule ütles tervituse ja avasõna Naisringi esinaine Meeri Mamberg, misjärel kuulati umbes tunniajalises saates Signe Pinna deklameerituna Underi "Söduri ema" ja "Võõrsil", Celia Aumere mängituna Dvoraki a-moll op. 53 viiulikontserdi esimene pool ja Käbi Laretei poolt esitatuna Beethoveni d-moll

Järg lk. 7

Maavärin, plahvatus?

Kas 25. oktoobril toimus Eesti põhjarannikul maavärin, või oli tegemist mingisuguse suurema plahvatusõnnetusega?

Küsimuse ümber on spekuleerinud ja teinud sensatsiooni paljud välisajalehed, oletades koguni, et olevat tegemist aatomiplahvatusega.

S. t. et kusagil põhjarannikul baasis olevat plahvatanud aatomipomm. On ju tõsi, et pärast tõuget Osmussaare piirkonnas täheldati Soomes nõrka radioaktiivsust, kuid ka sellel võib olla loomulik seletus.

Näiteks, et maavärina tagajärjel varisesid baasiehitused kokku, vigastasid sääl paiknevaid eventuaalseid aatomirelvi, või allveelaevade reaktoreid, mistõttu nõrk radioaktiivne kiirgus välja lekkis.

Tuumarelvade julgeolekusüsteemid on teatavasti niivõrd efektiivsed ja mitmekordsed, et võimalused plah-

Järg lk. 7

EPL sai 60 000 kr.

Invandrarverket (Sisserännuamet) jagas toetusi kolmekümnele ajalehele ja ajakirjale, milled antakse Rootsis välja paljudes keeltes sisserännanute poolt. Kogusummas jagati välja 537.000 krooni.

Eesti ajalehtedest sai Eesti Päevaleht 60.000:- (m.a. 70.000:-), Teataja 35.000:- (m.a. 40.000:-), Välis-Eesti 10.000:- ja ajakiri Tulimuld 7.500:- (m.a. 2.500:-).

Ajakirjad Side ja Sõnumid said kumbki 5 000 kr. Toetus ajakirjale Kontakt tuleb hiljem otsustamisele.

Soomekeelne Finn Sanomat, mis antakse välja Göteborgis, sai toetust 150.000 kr. ja Rootsin Suomalainen, mille väljaandjaks on Soome Ühingute Liit Rootsis, sai 100.000 kr. Jugoslaavia liit sai 50.000 kr. ja Kreeka ajalehtsamuti 50.000 kr.

Läti Kesknõukogu ja Läti abistamiskomitee said kokku 20.000 kr. selleks, et Läänе-Saksamaal ilmuvat ajakirja Latvija tšlendada rootsipoolse lisaga.

EPL Laupäeval, 27. nov.

Erikomisjon

Saksa suurleht Die Welt tõi neil päevil Washingtonist teate pealkirjaga "Juhtivad ameerikласed hoitavad Moskva ekspaansioontungi eest". Teates üteldakse, et nõukogude ülemvõimutaotlused pakkuvat USA-le ja tema liitlastele pidevalt kasvavat hädaohtu. Juba nüüd olevat sellетõttu jõudude tasakaal ohustatud.

Niisugusele otsusele on jõudnud üks uus komisjon, mis koosneb prominentsetest ameerikлastest, kes ennast nüüd ühel pressikonverentsil Washingtonis esmakordselt avalikkusele esitasid. Organisatsiooni ametlikuks nimeks on Committee on the Present Danger ja tema ülesandeks on Ameerikat üles raputada kõvendatud pingutusteks oma riigikaitse heaks.

Organisatsioon on loodud eraviisiliselt ja omab üleparteilist koosseisu, moodustades niiviisi erikomisjoni väljaspool erakondlikku sõltuvust. Liikmete loetelu näitab silmapaistvaid isikunimesid, alates nelja senise presidendi lähemate kaastöölistega. Siia kuuluvad üks endine välisminister, kolm finantsministrit, üks CIA-direktör, kolm endist Nato ülemjuhatajat, terve rida varasemaid suursaadikuid. Esindatud on ka AFL-CIO ühendatud ametiühingud.

Tähtsamates kõnedes rõhutati, et on aeg Ameerika relvastuskulusid tunduvalt suurendada ning liitlastele selgeks teha, et nad kogu relvastuskoormast "õiget osa" kannaksid. Ameerika kait sekulud olevat protsentuaalselt, rahvusliku bruttotoodanguga võrreldes, praegu madalam kui kunagi varem viimase kahekümneviie aasta jooksul.

Kui USA tahab vabaks, turvaliseks ja mõjuvõimsaks jääda, siis on vaja suurendada väljaminekuid meie vägedele maal, meredel ja õhus, suurendada kulusid meie strateegilise heidutuse valmisolekuks — ja kõigepealt — ning nende sõjajõudude jatkuvaks moderniseerimiseks.

Endine ameerika mereminister Paul Nitze, kes ühtlasi oli USA delegaadiks läbirääkimistel N. Liiduga SALT-läbirääkimiste algul nn. strateegiliste relvade piiramiseks ja nüüd on äsjavalitud president Jimmy Carteri nõuandjaks välis- ja riigikaitsepoliitikas, nõuab riigikaitsekulude suurendamist üle nelja protsendi lisaks praegusele eelarvele 114 miljardi dollari suuruses.

Endine riigisekretär välisministeeriumis Eugene Rostow seletas vastusena küsimustele, et praegu on Lääne julgeolek veel üldiselt kindlustatud. Mis aga teda ja teisi erikomisjoni liikmeid häirivat, olevat kalduvus, mis jatkumise korral vaba maailma peab otsustavalt nõrgestama.

Et seda vältida, on vaja kindlat poliitilist tahet, et oma välispoliitikat taastada ja solidaarsust liitlastega jalule seada, kindlustades konstruktiivseid sidemeid koostööks teiste natsioonidega, kellede huvid ühtuvad USA omadega. Niisugusel põhialusel saaksaajada usaldusväärsemat rahupoliitikat N. Liiduga, selle asemel et loota illusioonilisele pingelangusele.

Nagu neist avaldustest nähtub, pole erikomisjon nõus uue presidendi kavaga vähendada riigikaitsekulusid mitme miljardi võrra, vaid nõuab nende suurendamist samal määral. Seda mõttekäiku jagab ilmselt ka Nato ülemjuhataja ameerika kindral Alexander Haig, kes päev hiljem Välismaiste ajakirjanike ühingu kokkutulekul Brüsselis kõneledes tõstis esile raskusi, millede ees läänemaailm praegu seisab.

Ta hoiatas eriti ajakirjanikke kommunistlikest maades ohu eest, mida eneses peidab "N. Liidu sõjaväelise võime pidev juurdekasv". Lääs omalt poolt võib sellest tingitud probleeme lahendada ainult Nato raamides. Haig avaldas rahulolematust Põhja-Atlandi Liidu konventsionaalsete sõjajõudude tugevuse pärast Euroopas ja nõudis liikmesriikidelt rohkem tähelepanu ühise kaitsekoorma jaotamisel. Seda üteldes kordas kindral Haig nõudmist, mille oli päev varem esitanud prominentsete ameerikлaste erikomisjon Washingtonis.

A. K.

Peaministri vastus EK-le

Seoses uue valitsuse moodustamisega pärast kodanlike erakondade valimisvõitu saatis Eesti Komitee õnnitluskirja peaminister Thorbjörn Fälldinile.

Nüüd on peaminister Fälldin vastanud tänukirjaga Eesti Komitee esimehele Heinrich Markile. Peaminister ütleb oma kirjas järgmist:

"Tänan õnnesoovide eest seoses valitsuse vahetusega. See rõõmustas mind väga. Ma tunnen seda kui ergutust ja innustust edaspidiseks tööks. Sõbralike tervitustega Thorbjörn Fälldin."

— — —

Õiendus

Helmi Elleri artiklist "Läti luulet" (ilmunud Eesti Päevalehes nr. 86, 17. novembril 1976) on eksikombel välja jäänud artikli allpealkiri andmetega arvustatava raamatu kohta, mis kõlaks järgmiselt:

A. G. Irbe: Född i f.d. svensk Liland. Dikter. Eremit-Press, Författarkooperativ Viken. 64 lk.

— — —

Valmar Loimet Örebrost saabus tagasi kolmenädalaselt reisilt Kanadasse ja USA-sse.

Salme Hemmerling Lääne-Berliinist, külastas USA-s oma 89-aastast ema Juuli Talpi, kes elab Portlandis.

EESTI PÄEVALEHT
Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
161 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-6
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:—
Termin (4 kuud) ... kr. 78:—
Kuu ..... kr. 21:—
väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1976

• Vastukaja

KIRJANIKE tagakiusamine on levinenud Venemaalt ka Ida-Saksamaale. Mitte üksi ebamugavaid protestiteulajaid ei kiusata taga, vaid ka teisi, kes julgevad kirjaniku moodi kirjutada, s.t. kirjutada nii, nagu nad mõtlevad.

Läänemaised eesrindlikud kirjamehed on selle üle väga kohkunud ja otsivad süüdlasi. Kui niisugune asi juhtub Tshillis, siis oleks see ju arusaadav. — Kas nad siis aru ei saa, et nad kahjustavad oma mainet välismaal? küsib heitunud kolleeg läänes.

Kallis kolleeg pole isiklikult ega üldse lähemaltki kokku puutunud ühe töelise idariikliku vastutava ametnikuga ega tunne selle seltsimehe hingeelu. Seltsimeest ei huvita mõne toimingu kahju või kasu mingisuguses läänepoolses välisriigis ja selle intellektuaalide seas. Need intellektuaalid on ju küll vahel vasakpoolsed, aga õigest kommunistlikust — mõtteviisist pole neil kõige vähematki aimu.

Selle mõtteviisi võiks ju võtta kokku paari lihtsasse reeglisse:

1. Kuula ülemuse sõna. 2. Kui võimalik, lükka kõikide küsimuste otsustamine endast ülema peale. 3. Kõik, mis lubatud pole, on keelatud. 4. Süsteemi ei tohi tervustada ja plaan tuleb täita. 4. Kõik mun — kaasa arvatud vasakpoolsete sümpaatiatega intellektuaal läänerigis — kõigu kuradile! — Kes neist reeglitest kinni peab, vananeb mõnusalt partei teenistuses ja saab hea pensioni.

RUMEENIA kõrgemad politseiametnikud kiusavad ja vägistavad rootsi naisturiste — lugesime hiljuti ajalehest. See on ennekuulmatu lugu. Niisuguseid asju juhtus ju ainult Tshillis, Hispaanias ja hunta Kreekas.

Aga nüüd kirjutavad ajalehed. . .

Moskval on nähtavasti õigus: Kuskil õhutatakse külma sõda ja tõlgitsetakse Helsingi konverentsi otsusid hoopis valesti. See on ju ometi sisemine asi, mis Rumeenia kõrgemad politseiametnikud teevad oma (nais-) turistidega.

Ida poolt puhub jahe tuul, mille pallide arv näib kiiresti kasvavat.

SURMAMÕISTETU USA-s kaotas närvid ja teostas enesemõrva katse, mis ebaõnnestus. Arstidel õnnestus enesemõrvari elu päästa ja tema tervisikuku olukorda sedavõrd parandada, et on võimalik ta nüüd elektritoolile viia.

Massimeediumidel on jälle materjali!

HIINAS liigub pärast nn. hullde koerte kõrvaldamist valitsuse aparaadi juurest kõik jälle paremuse poole. Katsed aatomirelvadega lähevad jälle hoogu, nagu see on loomulik sotsialistlikus riigis, mis peab kaitsma oma territooriumi ja rahvast. Nn. hullud koerad olid selle täiesti hooletusse jätnud. uskudes, et revolutsioonilised massid vintpüssiga ja täägiga kodumaa kaitsemise ära korraldavad, nagu see toimus õndsa Mao ajal (näiteks Tibetis ja Koreas). Aga praegu seal valitsevad ringkonnad on kapitalistide käest õppinud, et paberist tiiger sliiski ei ole tiiger.

Küsimus on muidugi vaieldav. Lapse meelest on puuhobune ka hobune. Ja mõni pagulaspoliitik arvab vahei, et ta teeb töepooles politikat.

KÜLMA SÕJA asemele kipume saama kaherinde sõja — vähemalt massimeediumides. Läänes toimuvad hirmsad asjad, aga ka idas pole äkki kõik korras. Peavõitlus käib muidugi ikka edasi Tshilli eest.

Keegi oli julgenud esitada Tshilli-võitlejatele rumala küsimuse:

— Terror valitseb Tshillis ja terror valitseb Ida-Euroopas. Mõlema vastu tuleb võidelda. Mis sa arvad, kumb võitlus on tähtsam?

— Tshillis loomulikult. Kapitalistlik fashism. . .

— On kole asi. Aga mis sa arvad, kas tshilli terrorism võib meile siin Rootsis ohtlikuks saada?

— Ma ei tea. Vaevalt. . . Mitte päris lähemal ajal. Kuigi fashistilkud tendentsid Lääne-Saksamaal ja. . .

— Kas sa arvad, et idapoolne vägivald võib meid ohustada?

— Ei, seda ma ei usu? See pole tõenäoline.

— Miks mitte? Mõned piirid on ju väga ligidal. Ja Murmanski baas. . .

— Ma ei tea. . . Aga ma ei usu.

Piibiis ei seisnud see küll nii, nagu me siin allpool kirja paneme, aga see võinuks seal seista:

— Öndsad on need, kes teavad, aga ei usu!

Jääb ainult loota jaheda idatuule kasvamisele. . .

KAPITALISMI KRIISI üle vaidleb "Dagens Nyheteris" professor Gunnar Adler-Karlsson. Laskumata vaidlusse tema ja marksistide vahel, laenarne professorilt ainult mõned väited:

"Marksistide järgi ei saa mingit arengut analüüsida objektiivselt. Ainuke võimalus on kirjutada klassiteadlikult, nii, et see tugevdab teadlikku töölisklassi. Kui keegi seda ei tee, siis tuleb ta maha teha. . .

Kapitalistlikes maades esineb diktatuuri — kommunistlikes maades on alati diktatuur.

Mis on "demokraatlikult revolutsioonilise liikumine?. . .

Marksism ei ole esialgu veel kuskil esinenud demokraatlikult usaldatavas vormis.

Sotsialistide vaidlusmeetoodikasse kuulub võte, võrrelda kapitalistlikku viletsat tegelikkust sotsialistliku utoopia täiusliku ühiskonnaga, mida me ilalgi kuskil pole näinud."

ROOTSI RAHVAARV on lakanud kasvamast, teatavad rahvastikustatistikud. Sündimus on samal madalal nivool kui see oli 30-nendatel aastatel. Lapsed on liiga kallid pidada, öeldakse.

Muidugi — auto, värvusteleviisor, suvila ja Kanaari saared võtavad oma osa ja laste jaoks ei jää midagi järele. Et rahva-arv ei langeks, peaks iga naine siinnitama vähemalt 2,1 last — aga sünnitab ahult 1.6 kuni 1.9. Ja ilma sisserändajateta ähvardaks Rootsit rahvastiku vähenemine.

Maailma perspektiivis peaks see ju olema täiesti positiivne nähtus, sest rahva-arvu kasv on üks maailmakriisi tähtsamaid põhjusi. Aga esialgu tehakse millegi-pärast siiski vahet Rootsi ja maailma vahet — kuigi see on täiesti reaktsiooniline vaatekoht. Ja kes siis meie-ealistele pensioni maksab? Sisserändajad?

Aga kui sisserändajad oma eluvisid kaasa toovad ja siin suuremal määral maksma panevad? Pikapeale enamuse saavutavad ja valitsuse üle võtavad?

Väga ähmaseid väljavaateid. . .

TIMMUKURU

• Uudiskirjandus

EESTI KIRIK Nr. 6. sisaldab muuhulgas Konrad Veemi kirjutuse "Kristuse täius", Richard Koolmeistri kultuuriloolisi mõtisklusi pealkirja all "Kas torso". Eesti jõulukommetele ja jõulumõttele on pühendatud mitu artiklit. Endel Köpp kirjutab Ersta diakonissiide asutusest ja Vana Testamendi apokrüüfilistest raamatutest. Ajakiri sisaldab veel kirikuainelisi artikleid ja teateid. Lisana kaasas Laste Sõber.

TULEHOIDJA 3/76. Ajakirjas on palju ruumi pühendatud Esto pidustustele Baltimores ja sellega seoses olnud õritustele. Ajakirjale on kirjutanud läkituse Kodutütarde Peavanem Salme Pruuden. Intervjuu on teostatud Liis Juskega. Skautliku liikumise kroonikat ja teateid.

Hanno Kompuse teos ilmumas

Meie tuntud dramaturgi ja ooperilavastaja Hanno Kompuselt on ilmumas postuumselt raamat "Kustutamata nälg kunsti järele", mis hõlmab valiku artikleid, esseesid, arvustusi, vaatlusi kujutavast kunstist, kultuurist, teatrist jne. Teos on varustatud paljude piltidega, köites ja ca 200 lhk. Raamatu väljaandmist korraldab kadunu lesk Rahel Olbrei Kompus, kes elab Kanadas.

Raamatu ettetellimine on avatud 20-nda detsembrini 1976. Ettetellimisi võetakse vastu Eesti Kultuuri Koondise büroos, Wallingat. 32-I, Stockholm, tel. 11 31 16, postgiro 5 75 88-6, märkides talongile "Hanno Kompus".

Ettetellimise hind Rootsis on 39:- (koos saatekuludega). Hiljem on raamatu hinnaks 48:-.

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-I

ÜEP Kanada Komitee:

III Eesti Päevad toimugu Rootsis

Ülemaailmsete Eesti Päevade Kanada Komitee juhatus oli Torontos koos ja arutas Eesti Keskkõukogu Kanadas ringkirja põhjal algatatud küsimust, kus peaksid toimuma järgmised Eesti Päevad. ÜEP Kanada Komitee juhatuse seisukoht on, et järgmised Eesti Päevad peaksid toimuma Euroopa mandril, kõige loogilisema asukohaga Rootsi, kuna Rootsis asub Euroopa mandri suurim eestlaste koondis.

UEP Kanada komitee juhatus põhjendab oma seisukohta sellega, et esimeste ÜEP ajal võeti vastu põhimõtteline otsus, et ÜEP'd tuleb korraldada roteerivalt mandrite vahel. Seega tuleksid III ÜEP'd korraldada Rootsis, kuna USA eestlaste soovile, korraldada II ÜEP'd USA's ühenduses selle 200 aasta juubeliga, tuldi omal ajal vastu. Nii toimusid Ameerika mandril kahed UEP. järjest.

Teiseks väga oluliseks põhjuseks on see, et ka teised eesti pagulasühiskonnad vajavad rahvuslikku äratust, mida annavad sellised suurüritused, nagu seda on Ülemaailmsed Eesti Päevad.

Letti Rammus-Rappi kunstiteoste näitus

13—27. novembrini on Eesti Maja näituseruum tühjad Letti (Lehti) Rammus-Rappi maalide näituse jaoks. See on amatöörikunstnikust ja ei toimu E. Kultuurikoondise korraldusel.

Muidugi tuleb Letti Rappi töid vaadates kõigepealt meelde Bruno Liljefors: motiivivalik on töesti väga sarnane. Arvatavasti vähemalt suur alateadlik mõju, kui mitte otsene soov samal moel väljenduda. Motiivideks on nii siis Letti Rapplgi metsloomad (rebased, põdrad, jänesed, mitmesugused linnud jne.).

Aga ta maalib ka kasvavaid lilli (põdrakanep, vägiheln jms.), mis on kujutatud proportsionaalselt suurtes mõõtmetes, neid metsa taustal konnaperspektiivist vaadates. Romantiliste taevaste, mägede ja mõnikord isegi peagu impressionistlike lillcaasade keskel ja kõrval on realistlilke loomi, kelledele kunstnik aga pahatihti ei ole suutnud hingeõhku sisse puhuda.

Kohati jääb mulje stiilide segust, kuna on kasutatud mitmesugust maalimisviisi üheaegselt. Värv on kuiv ja lahja, ainult mõnes väikeseformaadilises maalis, kus stiil on impressionistlikult vabam, on värvgi värskem ja voolavam.

Muidugi on autoril silma kõike kujutatut nägema, kuid ta peaks omandama sel määral tehnilist kindlust, et ei oleks takistusi nähtu kujutamiseks. Ka ei ekhjustaks lähem tutvumine maalistiilidega ja -perioodidega. Kõige suurem viga on isikupärase puudus (võib-olla on seegi kadunud tehniliste raskuste taha). Kõik tundub igatahes nii ennenähtuna ja postkaardilikult tuttavana. Ka realism peab olema isikupärane, romantismist rääkimata.

Raame on paksus kullas. Kuna maalid assotsieeruvad 19. sajandi lõppu, siis on need omal kohal. Pealegi on paljudel ostjail suur respekt kalli kuldraami ees. Ja müügináitusena näibki see näitus olevat edukas.

EEVI END

• Mis juhtus

RUMEENIA POLITSEI VÄGIVALD

Kaks Rumeenias turistidena viibinud rootsi naist on kaevanud rootsi politseile ja välisministeeriumile kohtlemise üle, mis neile Rumeenias osaks on saanud. Neid on politsei poolt korduvalt rünnatud, pekstud, katsutud vägistada ja üht neist vägistatudki. Politseinikud on naisi ähvardanud ja hirmutanud.

Naised on pääsenud politsei käest bluffimisega. öeldes, et nad on telefoneerinud Rootsi saatkonnale Bukarestis. Rootsi välisministeerium suhtub sündinusse väga tõsiselt.

N. LIIDU UUS RELV: MIKROLAINED

USA sõjavae informatsiooniasutus on avaldanud sõnumi, mille järgi N. Liidus uuritakse energiliselt mikrolainete kasutamist sõjalseks otstarbeks. Mikrolainetega kiiritatud inimesed muutuvad segaseks, närvilisteks ja võivad saada südameatakke.

N. Liidu sõjaväejõud on teadlikud nendes tulemustes, nad on korraldanud katseid mikrolainetega N. Liidus ja Ida-Euroopas.

HIINA ARENDAB AATOMIRELVI

Hiina on pärast nn. vasakradikaalide kõrvaldamist võimupositsioonidelt hakanud energiliselt arendama tuumarelvi. Vasakradikaalid olid olnud vastu Hiina sõjaväe moodsate relvadega varustamisele. Nende teooria järgi olevat sõjalselt kõige tähtsam masside võitlusvalmidus, mitte relvad.

Nüüd on Hiina valitsuse vaatekoht relvasisele muutunud. Arvatakse ka, et Hiina kõrgemad sõjaväelased on mängінud tähtsat osa vasakradikaalse elemendi kõrvaldamise puhul.

TROTSKISTID ÜHINGUST VÄLJA

Rootsi sotsiaaldemokraatliku partei noorsoo-organisatsioon (SSU) on teostanud ühingus poliitilise puhastuse. Organisatsioonist heideti välja seitse liiget, kes kuulusid nn. trotskistlikku organisatsiooni ja kavatsesid SSU kas üle võtta või mõjustada selle poliitika suunduimist sellisest vaatepunktist.

Salajane revolutsioonіline organisatsioon paljastati paari liikme poolt, kes hakkasid oma tegusid kahetsema ja varustasid SSU juhatust vastavate andmetega õõnestustöö kohta.

Väljaheidetud ennustavad, et juhatuse teguviis võib SSU-s tekitada tõsiseid lõhesid.

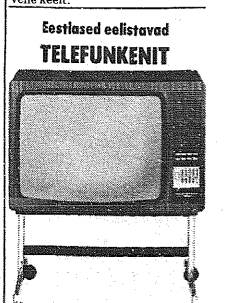
— — —

Ei võta vastu USA saadikut

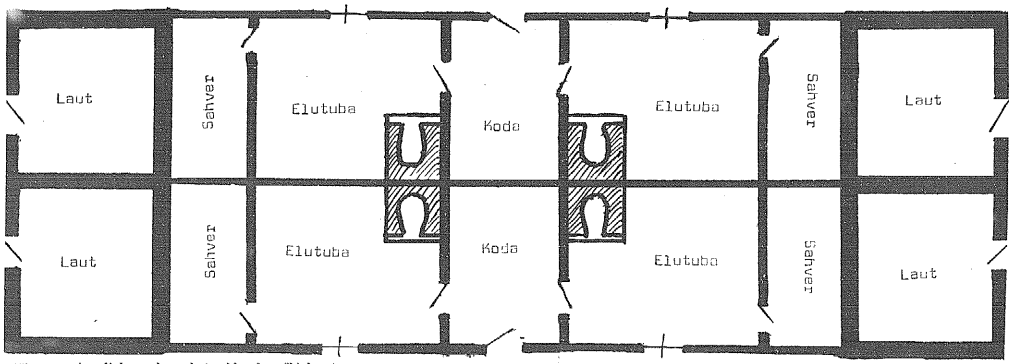
Praegune Iisraelis asuv USA saadik Malcolm Toon määrati Nixoni poolt 1973 Moskva saadikuks, kuid Moskva keeldus aksepteerimast määramist.

Nüüd määrati Toon uuesti ja Moskva on teistkordselt tema vastu. Malcolm Tooni peetakse üheks suuremaks kommunismi vastaseks. Ta on üks väheseid diplomaate, kes räägib soravalt vene keelt.

Eestlased eelistavad
TELEFUNKENIT

PAL color 746 26"
Täielikult modulseeritud
Loomulikud värvid ja
äärmiselt terav pilt.
Tavaline hind.....4.195:-
Vana TV eest.....400:-
Te maksate....3.795:-
normalms radio & elvarehus ab
Svandammsplan 2, Hägersten
Tel. 08/45 13 00

Mõisa teomaja neljale perekonnale (umbkaudne põhiplaan).

Mõisaelu Eestis sajandi algul

Balti aadli teekond Siberisse

Võrreldes möödunud sajandiga oli käesoleva sajandi algul tehniline areng ja rationalistlikud voolud toonud olulisi muudatusi mõisate majapidamisse. Raudhöimaga "Saksamaa sahk", mis mullakamara kummuli keeras, oli vana harkadra kolikambrisse surunud. Hobune oli härja kui aeglasema veolooma välja tõrjunud. Rehepeksmine oi toimunud enam käsitsi pintade ja vartadega. Seda tööd tegid suured rehepeksu-garnituurid, kus jõuallikaks olid aurukatlad. Need neelasid küll palju puid ja aamiide viisi vett, kuid nende efektiivsus oli suurem kui selle töö tegemine käsitsi.

Harjumaal, Kuusiku mõisas oli juba enne Esimest Maailmasõda tarvitusel iseliikuvad, aurujõul töötavad kuimasid. Üks katel asus ühelpool põldu ja teine teiselpool. Kummagi katla all asetses vertikaalselt keerlev ratas, mis terasvaleri ühelt katlalt teisele keris.

Nende vaierite abil vedasid katlad kuut sahka või laia äket ühelt põlluservalt teise. Selline kündmine eeldas muidugi hästi siledaid ja kividest puhtaid põlde. Kas sellisedi künnikatdaid ka mujal Eestis tarvitati, ei ole teada.

Peale suuremate masinate oli juba enne söda tarvitusel rida muid masinaid, nagu heina- ja viljaniitjad, kartulivõtmise masinad, külvimasinad, loorehad, randaalid, raudrõngasrullid j.m.

Vaatamata aga kaunis arenenud tehnilisele protsessile, omasid mõisad suurel määral naturaalmajapidamise iseloomu. Kõik, mis andis kohapeal valmistada, tehti võimalikult ise. Nii valmistasid puusepad vankreid ja regesid ja muid puust tarberiistu. Sepad rautasid vankreid, tagusid hobuseraudu, valmistasid kirveid, vikateid ja muid raudesemeid.

Paekivi murti paemurdudest müürideks ja lubja põletamiseks oma lubja-ahjudes. Puumaterjal raiuti oma metsast, tahuti palkideks, saeti saekaatrites laudadeks või lõigati sindlimasinates katuse sindliteks. Sepasüsi põletati miilides. Samuti valmistati kohapeal mitmesuguseid nahkesemeid, nagu rangirooad, päitsed, ohjad, rihmad ja muud.

Viili mõisarahva ja loomade tarbeks jahvatati oma veskites. Vankrid mõisates olid peaaegu eranditult kahehobuse ra'kendusega — tiisli ja trengidega. Põhja-Eesti taludes tarvitati ühehobuse vankreid aisade ja loogaga.

AMETMEHED JA TÖÖLISED

Mõisa majapidamise tegelikuks juhtijaks oli mõisavalitseja, kellel oli vastav põllumajanduslik ettevalmistus. Valitseja oli vahendajaks mõisaomaniku ja muu personali vahel. Valitseja oli ka see, kes igal hommikul tööperele vastavad korraldused andis.

Peale mitmesuguste ametmeeste, nagu kubjas, aidamees, sepp, puusepp, kärner, viinameister, kutsar, tallmeister, väljavaht, öövaht, ehitustöölised jne., olid tegelikeks põllutöölisteks mõisa teomehed. Viimaste arv võis olla 10—20 vastavalt mõisa suurusele. Välja arvatud ehitustöölised, töötasid kõik teised aastalepingu alusel. Peale aastatööliste kasutas mõis veel hooaja töölisi kas kohapealt või toodi neid suveks saartelt ja Petserimaalt.

TÖÖPÄEVA PIKKUS

Suvisel poolaastal algas tööpäev mõisas kell viis hommikul ja kestis õhtu kella kaheksani, kuus päeva nädalas. Tööaheajad olid kella kaheksast kuni üheksani (keskhommik) ja kella pool kahest kuni kella kolmeni (lõuna). Seega suvisel poolaastal oli tööpäeva pikkuseks kaksteist ja pool tundi. Talvel oli see muidugi lühem.

Tööpäev oli küll pikk, kuid siiski lühem kui eelmisel sajandil, mil tööle mindi siis, kui päike tõusis ja päev lõppes — kui päike läks looja. Keskhommikule ja lõunale kutsuti kella löömisega. Selleks oli kahe kõrge posti otsa asetatud kirikukella taoline kell, mida nöörist tõmmati. Kella hääl pidi olema nii vali, et see kostaks kõige kaugemale mõisa põllule. Kella löödi ka siis, kui tuli tööd uuesti alustada ja kui õhtul töö lõpetati.

PALK NATUURAS

Aastatööline sai palgaks aastase leivaviija, korteri ja kütte. Tal oli kasutada väike põllulapp, kus ta kasvatas juurvilja ja linnaste otri põhadeks õlle valmistamiseks. Tööline võis pidada lehma ja sellele mõisa heinamaalt heina niita ja mõisa metsas karjatada. Ta kasvatas ka paar kolm siga, neli viis lammast ja pidas kanu. Rahapalk oli väga väike. Sellest jatkus ainult kõige hädavajalikumaks, nagu näit. soola ja ptrooleumi ostmiseks.

Korterioiud olid viletsad. Enamasti oli korter ühetoaline sahvri ja esikuga. Selles korteris elas vahel kuus-seitse inimest. Samas toas söödi, magati, armatseti, sünnitati ja surdi.

Korteri standard oli peaaegu kõigil töövõtjail ühesugune. Valitsejal, viinameistril ja mõnel muul tähtsamal ametmehel oli see muidugi parem ja koosnes juba mitmest toast. Mõisa teomeeste elamud asetsesid tavaliselt mõisa tsentrumist eemal, Teiste ametmeeste eluruumid asusid rohkem mõisa tsentrumi lähedal, s.o. "paremas rajoonis".

Ehitustöölised ja hooaja-töölised said palka rahas. Enne Esimest Maailmasõda oli ehitustööline palgaks üks rubla päevas, mis vastas ühe puuda rukkijahu (ca 16 kg) hinnale. Tasud ja hinnad olid võrdlemisi konstantsed. Inflatsiooni nähtused hakkasid ilmnema alles sõjaaastail.

PUHKUS JA PENSION

Puhkus, pension, haiguskindlustus, laste-abiraha ja muud sotsiaalkindlustuse normid olid sel ajal mõisates tundmata mõistet. Puhkepäevadeks olid töölistel pühapäevad ja kaks "laadapäeva" aastas. Töövõtja olenes mõisaomaniku suvast. Kui ta oli sõnakuulelik ja tegi seda, mida nõuti, siis võis ta enamasti elu lõpuni mõisas olla.

Jäi ta vanemaks, siis anti talle kergemat tööd. Ja kui jäi töövõimetuks, hoolitsesid tema eest lähemad omakseid või andis mõis ka enda poolt midagi. Tekkis aga töövõtjal konflikt, siis ei jäänud tal palju muud üle, kui jüripäeval (23. aprillil) mõisast lahkuda ja otsida töökoht mõnes teises mõisas.

MÕISA HOONED

Mõis viinavabriku, hobustetalide, suurte lehma- või nuumhärjalautadega, masinarehtede, heina- ja põhuküünide, varkri- ja töökuuride, aitade, viljakuivatiste, jääkeldrite, sepapadade, kasvuhoonetega moodustas asula, ku käis vahelduskrikas ja mitmekülgne tööprotsess. Elu mõisas oli eriti huvitav poisikese või lapse silmale jälgimiseks. Selles mitmekülgses tööprotsessis võis elu ülalpidamist saada mitusada inimest.

Mõisa majapidamishoonete ja elamute keskel oli härrastemaja ümbritseva pargiga nagu oaas, mida kärnerid oma abilistega korras hoidsid. Park oli ümbruskonnale üldiselt suletud ja oli kasutada ainult mõisaomaniku perekonnaliikmeil.

MÕISAOMANIK — AADEL

Väheste eranditega oli Eesti mõisate omanikeks kas saksa või rootsi päritoluga balti aadel, kes kõneles kohaliku rahva keelest erinevat keelt, hoidus segunemast kohaliku elanikkonnaga ja oli valvel oma eesõiguste eest.

Mõisaomanike huigas oli neid, kes elasid pillavalt. Selle all kannatas mõisa majapidamine ja kannatasid ka need, kes seal töötasid. Oli aga ka neid, kelledel oli oskust ja huvi põllumajanduse vastu. Need viisid oma majapidamised heasse korda ja sealt said impulsse ka ümbruskonna talupidajad parema seemnevilja, tõukarja ja muude uuenduste näol. Lalemalt on tuntud Sangaste mõisa omanik krahv Berg seemnevilja aretajana.

TEENIJASKONNA MEELSUS

Mõisa härrastemajas oli tegevuses arvukas teenijaskond — virtin, meesteener, kokk köögipersonaliga, guvernant, toatüdrukud jne. Need, kes on Rootsi televisioonis jälginud saadet "Herrskap och tjänstefolk", saavad pildi inglise aristokraadi teenijaskonnast ja selle mentaliteedist. Umbes sarnane kohusetruu ja loojaaine oli teenijaskond ka Eestimaa mõisates.

Mis puutub teiste mõisas töötajate meelsusse ja suhtumisse mõisaomanikku, siis selle meelsuse kraad olenes vastava isiku töö iseloomust. Mõisa truumed olid muidugi valitseja, kubjas, aidamees, kutser, viinameister, ja teised puhtama töö tegijad. Vähem lojaalsed olid raskemu töö tegijad, nagu sepad, puusepad ja muidugi mõisa teomehed.

MÕISATE VÕÕRANDAMINE

Tsarivalitsuse langusega ja revolutsiooniga Venemaal kaotasid mõisaomanikud oma maavaldused Eestis. Esimene hord võeti mõisad üle 1917 kui enamlased olid Venemaal võimu haaranud. Sel korral käisid mõisate ülevõtmistega kaasas terroristlikud aktid mõisaomanike vastu.

Kui 1918 Saksa armee okupeeris Eesti, anti mõisnikele neilt äravõetud mõisad tagasi. Kui Saksamaa Esimeses Maailmasõjas kapituleeris ja oma väed Eestist tagasi tõmbas ning Punaarmee uuesti alustas Eestisse sissetungi, põgenes enamus balti aadlist maailt.

Mõisad võörandati uuesti Eesti Asutava Kogu poolt 1919 vastuvõetud Maaseaduse alusel.

Ühe Virumaa mõisaomaniku perekonnaajaloos on neid dramaatilisi sündmusi kirjeldatud. Sellest kirjeldusest kokkuvõte:

— Oktoobris 1917 haarasid bolshevikud võimu Vene demokraatliku valitsuse nõrkadest käest. Kuus nädalat hiljem levis revolutsioon ka valitsesse ja unustatud Eestimaale, kes nüüd sai kannatada vene ja eesti kommunistide hirmuvalitsust. Detsembris kuulutati mõisad riigi omandiks ja võeti üle revolutsiooni komiteede poolt. Dekreediga 8. veebruarist 1918 kuulatati kogu Balti aadel "lindpriiks". Igaüks võis neid kinni võtta ja toimetada lähemasse vanglasse, kus kinnivõtjaile vastav tasu makseti.

Maal valitses täielik terror. Kes püüdis ennast kaitsta, sai maha löödud. Vanglad olid viimse võimaluseni täidetud. Mehi paigutati keldritesse. Naised viidi Tallinna sadamasse, kus ühel miinilaeval 300 kinni hoiti ühes ruumis. Kinnihoituil ei olnud peaaegu midagi süüa ja nad magasid põrandal. Vangivahid teatasid, et nilpea kui Saksa väed lähenevad Tallinnale, lastakse laev koos naistega õhku. Teadmata oli, kus on lapsed ja mis on saanud meestest.

25. veebruaril 1918 seisid äkki Saksa väeüksused Tallinna ees. Punased hirmusid sellest ja alustasid ülepeakaela põgenemist maalt. Järgmisel päeval, 26.s.o. 25. veebruaril tungisid Saksa väeüksused Tallinna ja vabastasid naised.

Saksa kindralstaap alustas kohe arreteeritud meeste otsimisega. Selgus, et üle tuhande mehe hoiti kinni Siberis, Krasnojarski vangilaagris. Rootsi Punane Rist saatis sinna ekspeditsiooni arstide ja toiduainetega.

Saksa ja Rootsi valitsuste tungivail nõudeli said arreteeritud lõpuks kodumaale saadetud. Kolme ja poole nädalane sõit suletud kaubavagunites näljas ja janus oli väga vaevarikas ja mitmed surid teel. Tagasi jõudnud kodumaale said endised omanikud Saksa võimu vahendusel võörandatud maad tagasi.

See olukord kestis aga ainult ühe suve. Novembris 1918 kapituleerus Saksamaa ja keiserrik varises kokku. Saksiased tõmbasid oma väed Eestist tagasi. Vaevalt olid Saksa väed Eestist lahkunud, kui Punaarmee 40 000 mehega tungis Narva all üle piiri ja alustas oma üleujutamist. Metsikud väeosad riisusid mõisu ja külasid, tapsid ja põletasid. Kellel oli võimalik, põgenes Soome, Rootsi või Saksamaale.

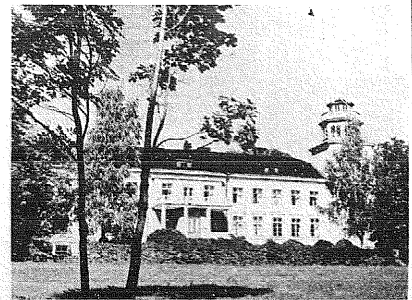
Mõne aja pärast saabusid Eestist teated Lääne-Euroopasse, et olukord Eestis on stabiliseerunud. Eestimaa on end Venemaast lahti löönud ja Soome truppide abiga on maa bolshevikest puhastatud.

Pea selgus aga, et värskelt loodud Eesti valitsus ajas jõukate kihtide suhtes ohtlikku poliitikat ja viies läbi sotsialiseerimgu on ka konfiskeerinud aadlile kuulunud mõisad. Endised omanikud protestisid selle vastu Stockholmis, Pariisis ja Londonis, kuid need protestid jäid tagajärjetuks.

Lisaks sellele kirjeldusele võib öelda, et Eesti Asutava Kogu 1919 maareformiga võörandati küll Eestis kõik rüütlimõisad, kuid hiljem makseti mõisaomanikele võörandatud maade eest tasu. Need mõisaomanikud, kes aitasid kaasa Eesti riigi loomisele Vabadussõjas, said ka selle eest autasumaid. See reform viidi läbi terroriaktideta.

Bolshevike mõisate ülevõtmisel 1917 käis kaasas raske terror. Samu terroriabinõusid kasutasid nad ka 1949 kolhooside sisseseadmisel Eestis. Siis langesid terrori ja küüditamiste ohvreiks nende omaaegsete mõisatööliste pojad ja tütred, ke Eesti maareformi tagajärjel olid saanud asundustalud ja aid jõudnud oma elujärge parandada.

H.MAANDI

Endine Pühajõrve härrastemaja, nüüdne sanatoorium.

VIIMANE VÕIMALUSI

STOCKHOLMI EESTI TEATER

"ÕITSEV MERI"

Lensi Rõmmeri dramatiseering kolmes vaatuses ühtekaas pildis August Mälgu samanimelise romaani järgi.

Stockholmis

Pühapäeval 28. novembril kell 18 ABF-i teatrisaalis Sveavägen 41.

Piletite ettetellimine: Eesti Kultuuri Koondises, Wallingatan 32, tel. 08/11 31 16. EKK büroo on avatud 10—17, neljapäeviti 11—19.

Stockholmi Algkooli jõulupidu

Stockholmi Eesti Algkooli jõulupidu peetakse tänavu pühapäeval, 12. detsembril kl. 13 (eeskava algab kl. 14). Pidu toimub nagu tavaliselt Skanstulli Gümnaasiumi aulas, Bohusgatan 24—26, T-rongi jaam Skanstull).

Pääsmete hind täiskasvanulle 15:-, koolieelistele lastele 3:- ja koolieelikutele tasuta.

Jõulupeo avab peapliskop Veem jõulupalvusega õpilaste kaasabil. Eeskavas esitatakse deklamatsioone ja muusikalisi ettekandeid.

Traditsioonilise jõulunäidendi on tänavu Ao Vaksi "Talvemnasjutt", mida lavastab autor ise.

Peole tuleb ka jõuluvana, kes on lubanud lastele kaasa tuua jõulupakke maiustustega. Tal on aga vaja teada pakke soovivate laste nimesid, mistõttu on vajalik pakid aegsasti ära tellida, sest peol pole selleks enam võimalust.

Tellimised tel. 08/10 64 26 (Eesti kool) kl. 9—14. Paki hind on 12:- ja viimne tellimise päev on 8. dets.

Peame meeles, et einelaud avab uksed kl. 13 ja on avatud ka näidendi-eelsel vaheajal.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Jõulumüük

Göteborgi Eesti Seltsi Naisringi traditsiooniline jõulumüük toimub laup. 4. dets. ja pühap. 5. dets. kell 11—17 Eesti Majas, Drottninggatan 27, Seltsi ruumides.

Tombola, loterii ja kohv koduküpsistega. Tere tulemast kõigile!

STOCKHOLM

Samariitide jõululaat

Esimesel advent-pühapäeval, 28. novembril toimub kella 14 ja 18 vahel Jakobi kiriku koguduse saalis, Malmtorsgatan 5, samariitide jõululaat.

Kavas muusikat ja deklamatsioone. Esinevad lasteaia lapsed lauludega, algkooli õpilased viiuli- ja klaverisoolodega ning ilulugemisega. Kava toimub kella 16 ja 18 vahel.

Laadalt on võimalik osta eestimaitselisi kindaid, labakindaid, salle ja muud sobivat jõulukingiks. Eesti raamatute müügilaud, loterii ja kohvi kodus küpsetatud saadustega. Sissepääs 10 krooni.

Kaasmaalased, toetage samariitide tööd ja ostke oma jõulukingid nende laadalt!

Vahetatav tsilindriarv Fordil

Ford autokompanii tegi teatavaks, et ta tuleb kahe aasta pärast välja uue kmesilindrilise mootoriga, mida on võimalik muuta väikse liigutusega kolmesilindriliseks, et bensiini kulutust vähendada kuni 10%.

Uut mootorit hakatakse kasutama esmalt mõnes Fordi veoautos. Uus süsteem põhineb kontrollsüsteemile, millega pooled silindrid mootoris välja lülitatakse, kui sõidukil kiirus maanteel on 75 km piiris. Kui aga mootor vajab rohkem jõudu, siis lülitab see automaatselt sisse ka "puhkavad" silindrid.

Kallis vabrik Vietnamis

Rootsi poolt ehitatav paberivabrik Põhja-Vietnamis Bai Bangis on kerkinud mesti päevakorrale.

See on toimunud seoses asjaoluga, et transpordi puhul on ebanormaalselt palju materjali kaduma läinud.

Paberivabrik pidi alguses maksma 770 miljonit krooni, nüüd on selle eelarve tõusnud 1050 miljonile kroonile. Mõnede ajalehtede järgi olevat kadunud materjali ligi 50 miljoni krooni eest.

Vabriku e'itamise eest vastutav asutus Sida väidab, et materjali kadu pole kaugelki nii suur. Ka Rootsis teostatavate ehitustöö juures minevat u. 10% materjalist ja sisseseadest kaduma. Igal juhul on Sida asunud uurima kao suurust ja põhjusi.

Noorviiuldajaile toetusfond

EKK viiulimängu õpiring. Vasakult Tiina Randviir, Martin Krooni, Marita Hubel, Riina Mänd, Irene Hubel, Rein Aksberg, Alfred Pisuke ja Mirja Hagar. Pildilt puuduvad Kaisa-Lena Vallas ja Andres Loor.

Viiulikunstnik Alfred Pisuke, kes äsja tähistas oma 50-ndat sünnipäeva, on algatud mõtte asutada noorte viiulimängijate toetusfond Eesti Kultuuri Koondise juurde. Toetusfondi eesmärgiks on toetada andekaid eesti noori viiulimängu õppimisel, neile selleks vajalike instrumentide muretsemisel.

Alfred Pisuke juhib eesti noorte viiulimängijate õpiringi, millest osavõtjad on juba eesti üritustel edukalt esinenud. Õpiringi juhi suureks meeleheaks oleks, kui ka teised kaasmaalased annaksid oma panuse fondi loomiseks, et aidata eesti noori muusika õppimisel. Pisukese enda poolt on annetatud 1000:— fondi "hambarahaks".

Toetused palutakse sisse maksta: Eesti Kultuuri Koondis, Wallingat. 32—1, postihiiro nr 5 75 88—6. märkides talonglie "Viiulimängijate toetusfond".

USA uus mure:

Venelased suurendavad kaudset mõju Mehhikos

WASHINGTON (EPL) — Kommunistide mõju Mehhikos on kasvanud väga suureks ja ulatub kõikjale üle maa, eriti riigi administratiivaparaati. Sageli juhivad kommunistide tegevust välismaalt saadetud agitaatorid ja agendid. See selgub kirjast, mille 72 Ühendriikide esindajatekoja liiget saatis 10. augustil president Gerald Fordile.

Kirjas öeldi järgmist:

"5. mail avaldas 30 kongressi liiget Teile oma murelikkust Mehhiko poliitilise arengusuuna tõttu ja küsis, kas välisminister on tõesti Teid külmaldaselt informeerinud. Vastus kirjale on saadud, kuid veelgi näib olevat olulisi lahkarvamisi.

Pärast 14. aprilli on vähemalt 35 väljavõtet Mehhiko ajakirjandusest lisatud kongressi protokollide juure, kuna on siirast püütud valgustada murettekitavaid küsimusi ning anda dokumentatsiooni, mida arvustajad alati nõuavad — ja alati jätavad tähele panemata.

Oleks huvitav kuulda, kuidas võib positiivselt tõlgitseda järgnevat:

1. Hiljutist amnestiat sadadele nõukogude agentidele, kes juhtisid 1968.a. veriseid sündmusi, kui sajad mehhiklased said surma terve suve kestnud rahutustes.

2. Vähemalt tuhande mehhiklasest kommunisti ja radikaali paigutamist võtmepositsioonidele riigi ja ajakirjanduse teenistusesse Mehhikos.

3. Mehhiko valitsuse pingutusi lalendada poliitilisi, majandusliikme ja "kultuurilisi" sidemeid kõigi kommunistlike maadega.

4. Terrorismilainete tembeldamist ja nende tähtsuse alahindamist president Echeverria poolt ainult "kõrvalekalduimseks" ja "provokatsiooniks", mis ei olevat isehakanud pahempoolsete revolutsionääride süü.

5. Hiljutisi muudatusi Mehhiko põhiseaduses, et kaotada seadusliik alus eraomanduselt.

6. Hiljutist castroistlike õpperaamatute kasutuselevõtmist sundusliikuks tarvitamiseks kõigis Mehhiko koolides.

7. Pidevat kommunistiku retoorika ja ameerikavastase demagoogia arendamist ning ülekstseid sisemiseks klassisõjaks Mehhiko kõige kõrgemate ametivõimude poolt.

8. Valitsuse tegevusetust hetkel, kui kõikjal Mehhikos on tuhandetel juhtudel võetud üle maad, sageli mitte mehhikalaste poolt juhtud relvastatud jõukude poolt.

9. Avalikke seletusi, et valitsuse eesmärgiks on väljaspool linnasid oleva maa kollektiviseerimiae, ning sellele kaasuvat tugevat survet valitsuse poolt, et rahvas maal ühineks kollektiividega.

Ärgu oodatagu, et meie jätaksime tähelepanemata Kuuba õppetunni, kui kõik meie ametlikud "asjatundjad" ja massimeediumite eksperdid meile kinnitasid, et Castrol ei olnud mingit kavatsust allutada võimuga Kuuba rahvast kommunismile. Tagajärjeks oli, et kuubalased orjastati — välja arvatud iga kümnes kuubalane, kes põgenes Ühendriikidesse — ja see, et N. Liidu tugipunkt on toodud 90 miili (umbes 145 km) kaugusele Floridast.

Mehhiko praegune üheerakonna valitsus astub sama rada. Ainuõiksi moraalsetel ja humanitäärsetel põhjustel meie peaksime eelistama, et meil ei oleks vaja näha, kuidas 65 miljonit mehhiklast on sunnitud valima orjuse ja maapao vahel. Erakordselt tähtsatel strateegilistel põhjustel meie peaksime eelistama, et meil ei oleks vaja näha, mida mõningad mehhiklastest kirjutajad juba näevad oma silme ees: mööda Rio Grandet ulatuvat kaktuseesriiet.

Kõigil neil ja teistel põhjustel meie palume Teie kinnitust, et Mehhiko olukorra areng saab selle tähelepanu osaliseks, mida see väärib".

EÜS Ühenduse 70. aastapäeval

EÜS Ühenduse aastapäeval rääkis seltsi ajaloost Bernhard Mäelo. Ta naelutas kinni, et Ühendus legaliseeriti 6. novembril 1906, asutamisaasta eest maksid liikmemaksu muuhulgas Arras, Edur, ERtel, Kotkas, Kull, Kurruk, Lindkvist, Naaris, Püüman ja Soots, igaüks 2 rubla — kokku oli neid 23.

Pensionikka jõudnud Ühendus on aktiivselt tegutsenud vaid 33 aastat ja andnud iseseisvale Eestile hulga juhtivaid avaliku elu tegelasi. Ühendus on ka paguluses jätkanud tegevust ja igasse ilmakaarde siirdunud ühendusliaste vahelist sidemete pidamist lootuses, et kord vabal kodumaal saaks tegevus normaalses olukorras jätkuda. Kodumaal kohtuvad ühendusliased peamiselt mõne liikme surma puhul.

Ühenduse nimi ja minevik jääb püsima. Karl Ast kirjutab, et Jüri Jaakson advokaadina aitas Riias Asti isal korraldada kokkusaamist ajal, kui Ast oli politiililine vang Riia vanglas. See sündmus olnud kõne all ka siis, kui Jüri Jaakson oli riigivanem ja Karl Ast tema kabineti liige.

Unarusse jäävaid mäiestusi saab hoida elavana trükisõna kaudu. Seltsi esimehe Jaan Vain sen. juhtimisel sai teoks "EÜS Ühendus 1906—31" ja "EÜS Ühendus 1906—70" August Arrase kirjutistega Ühenduse algpäevist, Jüri Vilmsist, A.H. tammsaaarest ja Karl Taagepera artikliga kaasajast ning tagasivaatest. 25. aasta albumist oli võimalik avaldada artikleid uustrükis.

Ühenduse perre on kuulunud mitmesuguste erialade tegelasi. B. Mäelo märkis vaid kirjanikke A.H. Tammsaaret, Karl Einerit ja juubelipäevast osavõtjat Raimond Kolki.

Raimond Kolk esines ettekandega "EÜS Ühendus 70 aastat eesti kultuuriloo perspektiivis", öeldes muuhulgas järgmist:

Sisult on Ühendus vanem kui 70 aastat. Juba enne legaliseerimist 1905. aasta sündmuste taustal oli ta olemas Jaaksoonia ja Pottoonia nimetuste all. Nimetus Pottoonia tuli sellest, et pandi ahju savipott liha ja kapsastega, ja kui need olid hästi ära haudunud, peeti pikka ja sügavat mõttevahetust selle söögilaua ääres.

Ühendusse kuulunud üliõpilased võtsid agaralt osa "küsimuste-kostmiste" õhtutest Vanemuises, Karskuse Sõbras ja jalgratasellts Taaras. Püüti ülikoolis õpitut lihtsalt ja arusaadavalt edasi õpetada. selle kõrval mudugi ka mõtteid, mida ülikoolis ei õpetatudki, mis olid tsaaririigis keelatud.

Ühendus kasvas välja 1905. aasta sündmustest ja oli opositsiooniline liikumine mitmes mõttes. Sinna koondusid need, kes ennast kodus ei tundud tolleaegses EÜS-is, kus üldiste burshikommete kõrval oli ideeaaliks eesti rahvuslane-härrasmees. Just Ühenduse algperiood on jätnud eesti kuituuri ajalukku sügavaid ja huvitavaid jälgi. Kirjanik Tammmsaare oli Ühenduses oma ülõpilasaastetel väga aktiivselt kaasas.

BERNHARD MÄELO

USA-ülemjuhataja kahtleb julguses vastata rünnakule

USA staabiülemate nõukogu esimees, kindral George Brown, ütles ühes oma hiljuti avalikuks tulnud intervjuus, et ta kahtlevat, kas USA julgeb vastu astuda N. Liidu kallaletungile.

Samas intervjuus Brown ütles, et Inglise kaitsejõud on armetus olukorras. "See paneb mu nutma. Me ei ole enam maailmatlik. Kõik, mis neil on, on kindralid, admiralid ja orkestrid", ütles ta.

Brown leidis, et Iisrael on "koormaks" USA-le ja kahtlustas, et Pärsia shaah taotleb impeeriumi loomist. Brown oli kaks aastat tagasi öelnud, et juudid valitsevad pangandust ja massimeediume ning et nende mõju kongressis on liig suur. Ta oli selle eest saanud märkuse president Fordilt.

Kindral Brown oli andnud oma intervjuu juba aprillis iisraeli karikaturistile ja kirjanikule Ranan Luriele. See avaldati äsja Chicago Sun Timesis. Brown esitas kahtlustuse, kas selle avaldamine just nüüd ei olnud seoses USA valimiskampaaniaga. Intervjuu oli igal juhul president Fordile poliitiliselt koormav.

Intervjuu sisaldas mõtteid, mida Brown oli kevadel avaldanud Inglismaa esimesele merelordile, admiral Sir Edward Ashmorele.

Nüüsgused avaldused tekitasid muidugi tormi läänemaailmas ja eriti USA avalikkuses. Varsti korraldatigi pressikonverents, kus esinesid nii kindral Brown kui ka kaitseminister Donald Rumsfield.

Kindral seletas, ta ei olevat kumagi öelnud, et USA-l ei ole julgust astuda vastu N. Liidule kallaletungile ja et ta usub tälest südamest, et USA igal juhul kaitsevad Iisraeli julgeolekut ja eiuõlgust. Inglismaa osas eriti inglisesõbralkuna tuntud kindral ütles, et ta ei tahtnud kuidagi viisi haavata või arvustada inglasi, vaid oli ainult nimetanud üht kurba tõsiasja elus.

Paistab aga, et ameerika ega teiste maade ajakirjandus pole võtnud kuigi tõsiselt Browni seletusi, vaid on suhtunud neisse eeskätt iroonliliselt kaitseminister Rumsfield ütles pressikonverentsil, et ei tema ega president Ford pole kaalunud Browni valilandamist või märkuse tegemist temale. Brown määrati mööduud suvel uueks perioodiks staabiülemate nõukogu esimeheks.

Paistab, et avalikkuse tähelepanu nii USA-s kui mujal on olnud eeskätt pööratud sellele, mida Brown oli öelnud Iisraeli kohta, teiseks sellele, mida ta oli öelnud Inglismaa kohta ning äiles kolmandaks sellele, kuidas USA suhtuks N. Liidu kallaletungisse. Osaliseks seletuseks ameerikliste osas on muidugi asjaolu, et presidendivalimiskampaanias on mõlemad kandidaadid osutanud suurt tähelepanu USA mõjukatele juudi ringkondadele, et neid enda poole võita.

Inglismaal tekitas kindral Browni intervjuu loomulikult tugevat nördimust sõjaväe ringkondades, kust kinnitati, et Inglise sõjavägi on sama tugev ja koguni paremini välja õpetatud kui sõja ajal 1939—45. Viga on ainult selles, et eelarvesummade vähendamise tõttu mehi, lennukeid ja sõjalaevu on liig vähe.

"Meie võitlekime väga hästi, kuid ainult väga lühikest aega", ütles üks nende ringkondade esindajatest. Teise arvates Inglismaa laevastik suudaks pidada oma käes piiratud arvu lahtise mere teedest piiratud aja jooksul ja õhujõud suudaksid pakkuda kaitset N. Liidu konventsionaalsete relvadega tehtud rünnakute vastu mõne päeva.

Pärsia shaahi riigitkaitsepoliitikast arvatakse, et selle sihiks ei ole Pärsia impeeriumi loomine, kuna shaah olevat selleks küllalt realistlik, vaid eeskätt kaitse N. Liidu poolt tuleva hädaohu vastu. Ka ei haudu hästirelvastatud sõjavägi võimuhaaramisplaane. Kolmandaks on tugev sõjavägi tõhusaks kaitseks ka Iraki vastu, kes teatavasti ihaldab viljakaid alasid Shatt el Arabi orus.

Iisraeli rekatsioon on olnud külmavereline ja reserveeritud. Juhtivad poliitikud on hoidunud omapoolsetest seletustest osalt selle tõttu, et seda võiks pidada sekkumiseks USA valimisvõitlusse ja osalt selle tõttu, et Brownile on niikuinii tehtud juba nii kõva pääpesu, et Iisraeli poolseed kommentaarid oleksid üleliigsed ja võiboll tsegi Iisraeli kahjustavad.

Sõltumatu ajaleht Yediot Ahronot ütles, et kindral Browni vabandamine "oli tälesti üleliigne, kuna see mida ta ütles oli tälesti õige". Leht jätkas, et loomulikult Iisrael on koormaks USA-le, aga kui USA tõmbaks ära oma toetuse Iisraelilt, Pärslalt ja Inglismaalt, venelased meelitataks tungima Euroopasse, Pärsia lahe kaldale ja Vahemere idaosasse (EPL/ER).

Turistide grupp Eestist Torontos

Torontos viibis 22-liikmeline turistide grupp Eestist, kes saabus kohale Montrealist ja sïirdus edasi Vancouveri, kust sõideti edasi Los Angelesisse ja sealt Washingtoni kaudu New-Yorki.

Gruppi kuulusid Estonia ooperilauljad Tiit Kuusik, tenor Hendrik Krumm, pianist Vaike Vahi, metsosopran Lidia Järvi, Eesti Kunstnike Liidu esimees graafik Ilmar Torn, kirjastus Eesti Raamatu juhataja Aksel Tamm, kirjanikud Aadu Hint ja Enn Vetemaa, propagandalehe "Kodumaa" toimetaja, "teeneline" ajakirjanik Vladimir Raudsepp, omaaegne maadluskuulsus Johannes Kotkas, Estonia direktor Ants Sõber, Kultuurisidemete Arendamise Ühingu sekretär Lembit Kumm jt. Grupp viibis Kanadas Kanada-N. Liidu Sõprusühingu vahendusel.

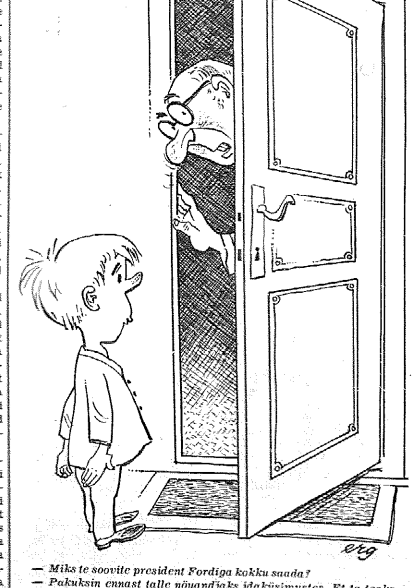
Gruppi kuuluvad lauljad, muusikud ja näitlejad esinesid Torontos kahe ettekandega. Üks toimus ühe sealse eesliaste grupi korraldusel Toronto ülikooli Hart Houses eestlastele ja teine Sõprusühingu korraldusel Ontario Institute of Secondary Education hoones. Mõlemal üritusel oli osavõtt tagasihoidlik, 70—100 inimest.

Hart Houses avas õhtu dr Vello Soots ja teadustas Ants Sõber külaliste hulgast. Esinesid pianist Vaike Vahi, tenor Hendrik Krumm, metsosopran Lidia Järvi, Tiit Kuusik ja näitleja Jüri Järvet. Lidia Järvi laulis ühe laulu vene keeles, millele kuulajate hulgast vahele segati. Nõuti venekeelse laulu lõpetamist. See tekitas segadust.

Tiit Kuusik esinemas Torontos.

Saabunutele oli antud väga napilt taskuraha, mistõttu nende liikumisvõimalused olid äärmiselt piiratud. (VE).

— Miks te soovite president Fordiga kokku saada?
— Pakuksin ennast talle nõuandjaks idakküsimustes. Et ta teaks, mida iga lapski teab. Ega ma ei ole ennast väljendanud ebaselgelt. . .

Otto Paju kunstinäitus Göteborgis

Göteborgi Eesti Maja klubi korraldusel toimub 27. novembrist kuni 5. detsembrini Otto Paju tööde näitus.

Näitus avatakse laupäeval, 27. nov. kell 17 Eesti Maja suures saalis. otto Paju esitab seekord juba varem käesoleval sügisel Stockholmis väljapandud loomingut.

Th. Lemba juubel

Hiljuti möödus 100 aastat eesti esimese kontsertpianisti Theodor Lemba sünnist.

Th. Lemba õppis Tallinnas ja Peterburi konservatooriumis. Ta teostas kontsertringreise Euroopas (muuhulgas koos kuulsa viiuldaja Jan Kubelikuga). Lemba andis esimese klaverikontserdi kodumaal 1903, mis oli tähtis sündmus eesti muusika ajaloos.

Lemba oli õppejõud Riias ja Peterburis, siirdus 1892 kodumaale ja töötas aastani 1944 konservatooriumi professorina. Suri maapaos USA-s 1962.

The. Lemba omab tähtsa koha meie muusika ajaloos nii pianistina, pedagoogina kui ka arvustajana, kirjutades muusikaarvustusi pikemat aega "Päevalehes".

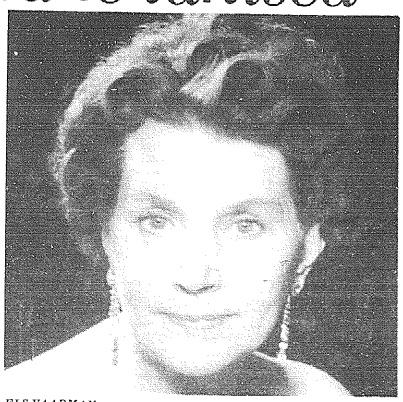
Lavatähe tähised

ELS VAARMAN. Mälestusteos. Redigeerinud Jüri Remmelgas. Eesti Kultuuri koondise kirjastus, Stockholm 1976. 288 lk.

Teatrialane kirjandus on meil alati olnud napp — osalt ka selle tõttu, et pole veel jõutud. Kodumaal on viimase kümne aasta jooksul ilmunud teatriajaloolisi uurimusi ja näitlejate mälestusi. Paguluses on ilmunud A. Adsoni "Teatriraamat" (1958) ja Javalisi mälestusi V. Mettuse (4 köidet 1950—71), Liina Reimani (1956 ja 1960), Alma Veltmanni (1969) ja Ella Ilbaku (1955) sulest.

Taoline mahukas, rikkalikult illustreeritud mälestusteos, kuhu on kogutud materjali ühe näitleja kohta, on vastaval alal ainulaadne.

Els Vaarman oli haruldaselt mitmekülgne näitleja meie suhteliselt ikka veel noores lavakunsti ajaloos — sonalavastuse näitleja, operetilaulja, ooperilaulja — ja kõigil neil aladel silmapaistev. Näitlejanna karjääri katkestab selle kõige produktiivsemas periioodis ja eas poliitiline katastroof.

ELS VAARMAN

Muidugi mitte täiesti, sest paguluseski töötab Els Vaarman edasi kõigel oma kolmei "erialal", esineb iseseisvate kontsertmatkadega mitmel mandril. Aga on selge, et paguluse tingimused piiravad loomupäraseid esinemisvõimalusi, suheteta paguluse on suletud ka pääsemine asukohamaa lavadele. Välise paratamatuse tõttu tuleb Els Vaarmani tegevust paguluses lugeda järelöitsenguks — mis on traagiline.

Mälestusteos sisaldab üle poolesaja eriartikli, millest umbes pooled on signeeritud. Materjali on kogutud ilmse hoolega siit- ja sealtpoolt Läänemerd. See sisaldab isiklikke mälestusi ja väljavõtteid ajakirjandusest (sõnumid, intervjuu, arvustused).

Ajakirjanduselikud tsitaadid on eriti väärtuslikud, need heidavad valgust peale Els Vaarmani ka meie üldisele teatriarengule ja -ajaloole, näitavad meie teatriarvustuse taset ja laadi ning moodustavad üldse väga väärtuslikud peatükid meie teatriajaloost. Leidub ka pisiuurimuste taolisi artikleid, üksikuid meeleolupilte. Esinevad kirjutajatena meie teatrilooss silmapaistvad nimed, nagu Alfred Mering, Leo Kalmet, Eino Uuli, Voldemar Mettus, Lensi Rõmmer, Riina Reinik, Rudolf Lipp, Eedi Karrisoo.

Teos on rikkalikult illustreeritud osafotodega, grupipiltidega ja momentvõtetega, mis aitavad mitmekülgselt esile tuua näitlejanna tööd, suhteid ja eraelu. Kõik see moodustab asendamatu väärtusega materjalikogumiku.

Teosel kui raamatul on mõningad iludusvead, mille puudumine andnuks teosele lisaväärtusi. Leidub isikunimede register (mis millegi pärast asetatud sisukorrast tahapoole), kuid puudub kronoloogiline kokkuvõte Els Vaarmani elust, õpinguist ja lavatööst, mis teeks lugejale kergemaks ta elutöö jälgimise. Nüüd katavad artikliid osalt üksteist, aga lugeja ei saa kuskil ülevaadet Els Vaarmani lavaloomingust. Sellest on kahju. Fotode dateerimises näib olevat eksimisi, kõik fotod pole õnnestunult paigutatud, pildiallkirjades puudub järjekindlus.

Tehnilistest puudustest hoolimata omab teos olulise koha meie kultuuriloos, arvestades ka seilega, et siin on ka ära märgitud peatükke paguluse teatriloost — seni veel täiesti uurimatu peatükk.

AR-GI

Paremad hiinlased ajupesemise abil

Läänemaailmas on ajupesust juttu olnud peamiselt seoses sõjavangide kohtlemisega Koreas ja Vietnamis. Mõned neist olid sõjavangist lahti pääsedes poliitiliselt ümberkoolitatud. On ka räägitud poliitilisest ümberkoolitamisest Kuubas, kus vähemalt kümnetuhat poliitilist vangi on jagatud kahte gruppi — ümberkoolitatavad ja lootusetud. Esimesi lubati koguni filmida ühel Euroopa TV-teamil).

Ajupesu on uuesti kerkinud üles Vietnami sõja lõppemisega. Kommunistlikud valitsused on avalikult teatanud, et endised Usa-sõbralikud ametimehed Lõuna-Vietnamis, Kambodzhas ja Laoses paevad tegema läbi poliitilise ümberkasvatamise protsessi. Ajakirjanikel on ainult põgusalt olnud võimalus jälgida taolist protsessi väljavalitud patsientidega. Mujle olevat olnud masendav.

Üldiselt ei olda teadlik, et Hiinas (ja muidugi ka Põhja-Koreas ning Põhja-Vietnamis) on ajupesu normaalne nähtus, mida teostatakse oma kodanike juures sügaval rahu ajal, tihti küll seoses poliitiliste murrangutega.

Üks leebemaid ajupesu vorme on (ka N. Liidus väga tuntud) enesekriitika. Eksinu arvustab auditooriumi ees oma tegevust, leiab eksisammud ja kahetseb neid. Seansside arv ja pikkus oleneb eksimuste suurusest. On teostatud enesekriitilisi seanssse kogu auditoorium on rünnanud ohvrit süüdistustega ja küsimustega — kuni ohver kaotab enesevalitsuse või variseb kokku. Sel juhul on olemas sarnasust tänapäeval läänemaailmas (vabatahtlikult) harrastatava nn. sensitreeninguga.

Ajupesul on Hiinas väga vanaé traditsioonid.

Juba filosoof Konfucius nõudis, et inimene allistuks grupile ja oleks vastuvõtlik selle kriitikale. Nii alistuvad miljonid hiinlased taolisele ajupesule nurisemata — võib-olla mitte väga vaimustatult. Inimene sünnib (poliitiliselt) uuesti.

Mao abikaasa ja tema nelja kaassüüdlase kohta on avalikult öeldud, et neile ei alitavat eneseskriitika. Need on siis nähtavasti ajupesu vaatekohalt lootusetud isikud. Arvatakse, et kommunismi võidust tänapäevani on u. 18—20 miljonit hiinlast läbi teinud ajupesu protseduuri.

Muidugi teeskleb osa pestavaid, et nad on poliitiliselt puhtaks saanud. Alternatiiviks oleks ju positsiooni kaotamine või asumisele saatmine. Ka eneseskriitika puhul on olemas võte, millega saab ennast kaitsta. Kõige rängemaks peetavaid eksimusi pole kunagi kasulik tunnistada — need kantakse sel puhul teenetenimistusse ja neist pattudest ei pääse ilalgi lahti.

Läänlase silmadega vaadatuna on ajupesu (ja vägivaldselt pealesunnitud eneseskriitika, mis on ajupesu leebem vorm) ülekohtune ja ühekülgne inimese integriteedi rikkumine ja individiidi iseolemise purustamine.

Läänes pole andmeid selle kohta, kuidas käituvad ajupesu läbiteinud inimesed hiljem. Mõned kokkuvarisemisnähtused seoses läänemaise sensitreeninguga näitavad, et tulemused võivad olla isiksusele katastroofilised. Aga see nähtavasti ei häiri kommuniste Hiinas ja selle satelliitides.

— Kui ma pesen iga päev oma keha, ütles kõrgem Hiina diplomaat, — miks ei peaks ma pesema oma ajusid? (EPL/AI).

Lugeja kirjutab

Kuidas on resolutsioonidega?

"Teataja" avaldas 13. nov. 1976 rubriigis "Teised lehed" väljavõtteid "Eesti Päevalehest" 30. okt. ja 4. nov. 1976, kus on kirjutatud III Organisatsioonide Kongressil hääletatud resolutsioonist, mille järgi loodaks ühine organiseerumine kõigi ringkondade üldvalimistest osavõtuks ja kogu rahvusgrupi poolt volitatud organisatsiooni loomiseks. Ilmselt vastukaaluks üldvalimiste mõttele on samas tsiteeritud ka osi ühest kongressil käsitletud resolutsioonist, kus oli juttu nn. keskseste organisatsioonide vahelise koostöökomisjoni loomisest.

Tsiteeritud resolutsiooni väljavõtted üksi on eksiteele viivad. Nende kõrval ei ole avaldatud resolutsiooni lõiku: "Pikemas perspektiivis koostöö saavutamiseks Kongress peab olulliseks, et kõik ringkonnad võtaksid osa üldvalimistest". ("Sõnumid" 1975, nr 4. lk. 8, peat. "Organisatsioonide koostöö ja tegevuse koordineerimine", 1. lõik 3) Tsiteeritud lõik 3. on Kongressi Tcimkonna poolt omavoliliselt välja jäetud kä resolutsiooni 2.1 tekstis, mis on avaldatud Kongressi Toimkonna publikatsioonis "III Eesti Organisatsioonide Kongress", lhk. 6.

Kongressi publikatsioon on koostöö käsitluse osas üheküIgne ja puudulik. Selles avaldatud resolutsiooni 2.1 ei saa päälegi vaadelda vastuvõetuna ega pädevana. Resolutsiooni 2.1 ettepaneku kõrval oli kongressile veel esitatud üks sama küsimust, koostööd, käsitlev vördõigulik ettepanek. Selle üks lõikudest oli järgmine:

"III Organisatsioonide Kongress vaatleb Eesti vähemusühiskonda Rootsis ühtse tervikuna, kelle rahvuspoliitilised Eesti rahva õigused ja huvid, kultuur, sotsiaalala jm.) ja organisatoorsed küsimused, tööjaotus ning tööülesannete täitmine käsitlevakse ja otsustatakse ühisel foorumil. rahvuseshinduses, mis koosneb Rootsis elunevate eestlaste poolt üldvalimistel valitud eesti rahva ja organisatsioonide saadikutest ning esindajatest".

Ulejäänud lõigud käsitlesid organisatsioonidevahelist koostööd jm.

Kongressil hääletati ainult resolutsiooni 2.1 ettepanekut. Häali ei loetud. Teist ettepanekut ei pandud üldse hääletamisele. Kongressile ei antud võimalust hääletamiseks meie ühiskondliku ühtsuse ja ühise foorumi, rahvusesinduse, vajalikkuse kinnitamiseks.

Seni kui teine ettepanek on hääletamata, ei saa hääletatud resolutsiooni 2.1 ettepanekut vastuvõetuna käsitleda.

Kongressile esitatud ettepanekute vastuvõtmise, tagasilükkamise või muutmise õigus kuulub kongressile. Seda õigust kasutas aga omavoliliselt Kongressi Toimkond juba enne kongressi ühe resolutsioon-ettepaneku muutmiseks. Kongressi juhataja lükkas tagasi kongressile esitatud ettepaneku hääletamisele panemata. Pärast kongressi avaldati hääletatud "resolutsioon" Kongressi Toimkonna poolt muudetuna.

Mis kasu on siis olnud kirjeldatud koostöö käsitlusest kongressil? Ei ühtki pädevat resolutsiooni! Meie ühiskondlik lõhenemine on tõsiasi. Kongressil "vastuvõetud" resolutsioonis 2.1 nõudletakse meie ühiskonnas esineva dualismi kaotamist.

J. PUUSTUSMAA

Põgenes Ameerika vormis

— Nagu teatas Berliinis ilmuv ajaleht "BZ", jalutas Berliinis asuvas välismaalaste ülekäigupunktis Checkpoint Charlie ainulaadse trikiga Lääne-Berliini üks noor idasakslane. Perfektselt inglise keelt valdav mees oli hankinud endale ameerika söduri vormi, millega riietatuna ta kõndis piiripunkti.

Kuna Berliinis statsioneeruvad USA sõdurid sõidavad linna idasektorisse tavaliselt autodega, äratas jalgsi kõndiv "ami" piirivalvurites kahtlust, mistõttu ta kutsuti piirivalve barakki ülekuulamisele.

Umbes 15 minutit kestnud ülekuulamisel vastas aktsenditut inglise keelt rääkiv sakslane nii kiiresti ja perfektselt, et piirivalvurid jäid ta juttu uskuma. Nagu õige mees kunagi jalutas sakslasest "ami" takistamatult üle piiri.

Varematel aastatel oli saksa kõmuiehtedel vastutustundetuks kombeks avaldada idasakslaste põgenemistrikke kõigis üksikasjades koos vastavate skeemidega. Seetõttu peavad põgenikud nüüd leiutama järjest uuri trikke, et pääseda välja. Enamus tänavu 4000 põgenikust on pääsenud Läände teiste idabloki riikide kaudu, kus piirid pole sellise perfektsiooniga valvatud ja kindlustatud nagu seda on piir Liiduvabariigi ja DDR-i vahel.

Kui Kanada peaminister nõudis Eestile vabadust

Kanada endine peaminister John Diefenbaker kirjeldab oma äsja ilmunud mälestusteose "On Canada" teises osas oma esinemist Kanada peaministrina New Yorgis Liitunud Rahvaste Organisatsiooni üldkoosolekul 1960. aasta 26. septembril, kus ta nõudis vabadust Eestile ja teistele Venemaa koloniaalriikidele.

Peaminister Diefenbaker peab seda oma kõige tähtsamaks väispoliitiliseks läkituseks tema peaministriks oleku ajal. Ta nendib, et tema kõne oli vastuseks N. Liidu diktaatorile Nikita Hrushtshovile, kes ründas oma sõnavõtus läänerikke ning neende omaaegset koloniaalpoliitikat 140 minutit.

Diefenbaker nendib oma mälestustes, et ta oli esimene läänerikide juhte, kes kõneles pärast Hrushtshovi ning ta oli otsustanud olla siiras ja otsekohene.

Diefenbaker analüüsis oma kõnes esmajoones läänerikide poliitikat koloniaalriikidele iseseisvuse andmiseks ning küsis siis:

"Kuid kuidas on lood Leeduga, Eestiga, Lätiga? Kuidas on lood vabadust armastavate ukrainlastega ja paljude teiste Ida-Euroopa rahvastega? Rahvusvahelises elus ei saa olla topeltstandardit. Ma nõuan N. Liidu ministrite nõukogu esimeheit, et ta annaks tema domineerimise all olevatele rahvastele õiguse vabadeks valimisteks — et ta annaks nendele võimaluse täielikkudes vabades olukordades otsustada, millist valitsust nad soovivad."

Hrushtshovi äge reaktsioon tuli alles kaks päeva hiljem kui Filipplinide senaator Sumulong Diefenbakeri mõtteid edasi arendades nõudis, et venelaste deklaratsioon koloniaalrahvaste kohta peaks andma õiguse iseseisvusele kõigile rahvastele, kaasaarvatud Ida-Euroopa rahvad.

See viis Hrushtshovi täielikult tasakaalust välja ning rusikaid raputades kiskus ta oma jalast kinga ning hakkas sellega vastu lauda taguma. . .

Sellest on möödunud nüüd 16 aastat. Liitunud Rahvaste Organisatsiooni koosolekutel on palju kõnesid peetud, kuid ükski diplomaatidest ja riigimeestest ei ole enam julgenud John Diefenbakeri nõudmist ikestatud rahvastele vabaduse andmiseks korrata.

Ning sellise jaanalinnupoliitika tulemused on selgelt nähtavad ja käega katsutavad, kuna maailmaorganisatsioon on läinud täielikult kommunistliikude riikide ja nelle sümpatiseerivate riikide kontrolli alla. (VE/AMI)

Ebeneseri kirikus Stockholmis laulatati laupäeval, 30. okt. teol.-stud. Tomas Sundström, pangaametniku Tage Sundströmi ja tema abikaasa Gully (n-na Einerstam) poeg, eelkooli õpetaja Christina Kurbaga, kaupmees Elmar Kurba ja tema abikaasa margareta (n-na Andersson) tütrega Farstast. Laulatustalituse toimetas pastor Lars-Åke Albinsson.

Pruutneitsid olid Anne Flod ja Mari-Louise Andersson ja lastest peiupoiss-pruutneitsi (brudnäbbar'id) Stefan Albinsson ja Elisabeth Alvåg.

Fidel Castro Aafrikakorpus häirib USA-s

Uut USA demokraatide administratsiooni eri häiri niipalju Fidel Castro veneläste poolt treenitud 15.600 kuubalastest Aafrika korpus kui asjaolu, et ühel päeval tuuakse see väeüksus tagasi Kuuba saarele ja see ohustab Kariibi mere piirkondi.

Ühes oma viimases numbris võtab "Readers Digest" vaatluse alla USA külje all oleva kommunistiliku Kuuba saare ja leiab, et siin on tegemist kuulsa Monroe doktriini kõige jämedama rikkumisega. Kuna ajakirja järgi on Kuuba praegusteks peremeesteks tegelikult vene KGB salapolitseinikud, Kuubal juhib N. Liidu suur delegatsioon, kes korraldab Kuubalt kommunistlikku õõnestustööd USA-s, Kesk- ja Lõuna-Ameerikas. Selleks töötavad neil maadel rohkem kui 400 soveti agenti. (ME).

'Komme' kokkutulek kooli 65. aastapäeval

Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümnaasium — "Komme" — oleks sel sügisel pühitsenud oma 65. aastapäeva, kuid ta ei sobinud Nõukogude süsteemi ning pkooli pole enam olemas. Ainult meie, "Komme" vilistlased ja endised õpilased maapaos ja küllap vist ka kodumaal, tuletame seda tähtpäeva meelde tänuga hea hariduse eest.

Kooli põhiidee oli kombineerida tavalist gümnaasiumiharidust kaubandusliku-majandusliku kutseharidusega ja õpetada peale tavaliste ainete veel majandusteadust, kaubateadust, raamatupidamist, masinikirja ning muud vajalikku. "Komme" lõputunnistus oli heaks abiks kohaotsimisel ja enamik lõpetajaid asus tööle pankades, riigiasutustes, tööstusettevõtetes jne.

Soovijaid "Kommesse" oli alati rohkem kui kohti, nii et vastuvõtmine toimus võistluseksamitega. See oli kasulik ka sellepärast, et "Komme" õpilaste tööpäevad olid pikemad ja raskemad kui teistel kooliõpilastel. Meie meelest oli see ainult loomulik ja kuulus asja juurde: me teadsime juba kooli astudes, mis meid ootab.

Ja Kommertsgümnaasium ei andnud oma lõpetajatele mitte ainult solliidseid erialalisi teadmisi ning võõrkeelte oskust, vaid õpetas ka palju muud, mida koolilõpilasena ei märganudki ja mida me alles hiljem hinnata suutsime: me õppisime õppima, see tähendab, iseseisvalt raamatutest teadmisi omandama, ja me õppisime tööd tegema.

Seetõttu jätkus meil aega niihästi vallatusteks ja mänguks kui ka eriharrastusteks: koolil oli oma kooperatiiv, kus nihästi müüjad kui ka raamatupidajad olid õpilased, oma orkester ja mitmesuguseid huviringe.

Muidugi ei mõtlenud keegi meist oma kooli ajaloole. Tagantjärele selgus, et kool asutati aastal 1911 Tallinna linnavalitsuse poolt esmajoones sellepärast, et ta kutsekoolina ei allunud mitte tsaariaegsele haridusministeeriumile, kes soovis venestamist, vaid kaubandusministeeriumile, kus valitsesid vabamad vaated. Kooli peeti nii tähtsaks, et linnavalitsus tõstis ärimaksu selle finantseerimiseks.

Nii oli Kommertsgümnaasium algusest peale eesti kool, olgugi et õppekeeleks oli vene keel ja eesti keele kasutamine õpetajate ja õpilaste vahel oli koguni keelatud. Aga eesti keelt õpetati vabatahtliku ainena ja niihästi kuberner Korostovets kui ka teised tsaarivõimu esindajad katsusid kooli arengut igati takistada, sest nad olid eesti kooli vastu. See tähendas ka muidugi, et kool pidi olema äärmiselt ettevaatlik, et mitte võimudele sulgemiseks ettekääget anda.

Eesti keel sai õppekeeleks 1918 õppeaastakorgu otsusega päev pärast saksa okupatsioonivägede sissemarssimist. Ahvardas ju hädaoht, et muidu oleks vene keel asendatud saksa keelega ja venestamispüüded saksastamispüüdetega. Kuid kui sakslastel oli tegemist sündinud faktiga, ei hakanud nad seda enam muutma.

Sest saadik oli Kommertsgümnaasium ka vormiliselt eesti kool. Vabadussõja ajal töötasid "Komme" tüdrukud endastmõistetavalt Ühisabis. Ja kui rasked ajad uuesti tulid, võtsid õpilased osa patrioutiilistest demonstratsioonidest, ning nii mõnigi neist kadus jäljetult.

Nii oli Kommertsgümnaasiumi ajalugu killuke eesti rahva ajaloost käesoleval sajandil, kajastades eestlaste püüdlusi hariduse poole, pingutusi ja ohvreid selle saavutamiseks, edusamme ja optimismi iseseisvuse aastatel — ning siis uus okupatsioon ja sulgemine võõra võimu poolt (HE).

Osavõtjaid Eesti Naisringi küünlavalguse õhtul Stockholmi Eesti Majas pühapäeval, 21. novembril. Õhtu oli pühendatud Marie Underi aastamisele. (EPL-foto Lepper).

N. Liit on väga tundlik lääne arvustuse suhtes

Mag. iur. Artur Mägi pidas Eesti Rahvusfondi juubelikoosolekul pikema ettekande, milles analüüsis Helsingi konverentsi kokkukutsumise põhjusi ja tulemusi. Ta juhtis tähelpanu aajaolule, et konverents oli kokku kutsutud N. Liidu algatusel julgeoleku ja koostöö konverentsina. N. Liidu enda teod (näiteks a. 1956 Ungaris ja a. 1968 Tshehhoslovakkias) on tegelikult toimunud igasuguse julgeoleku ja koostöö vastu.

Mag. jur. Artur Mägi

Artur Mägi jätkas:

Konverentsi tulemuseks polnud mingi leping vaid ainult deklaratsioon, mis on väga ebamäärase sõnastusega ja mida iga riik võib oma moodi tõlgendada ja ongi tõlgendanud. Lääneriikide nõudmisel kutsuti konverentsist osa võtma ka USA ja Kanada ja selle päevakorda võeti lõpuks ka inimõiguste küsimus, kuigi N. Liit alguses oli selle vastu.

Kõigile oleks pidanud ju selge olema, et N. Liit täidab lepinguid ainult siis, kui see temale kasulik on. Seda on N. Liidu poliitikud ka otse välja öelnud (muuhulgas Molotov Balti riikide okupeerimise puhul).

N. Liidu sihiks on vähendada Nato jõudu ja mõju Euroopas. Lääneriigid kipuvad liiga kiiresti unustama N. Liidu tegusid. Selle tõttu kalduvad Nato-riigid kergesti relvastuse vähendamisele, kuna N. Liit oma relvastust pidevalt suurendab. N. Liit on oma taotlusis pidevalt ofensiivne. Kui üks eesmärk on saavutatud, alustatakse uue aktsiooniga. Läänes aga hakkab samal ajal maad võtma arusaamine N. Liidust kui mingist rahutaotlejast.

Julgeolek Euroopas on võimalik, kui seda garanteerivad enamvähem võrdsed jõud mõlemal poolel. Maailma ulatuses tasakaalustab N. Liitu USA, aga Euroopa ulatuses pole olemas vastukaalu. Euroopa riikidel pole olemas ühtmeelt ja pidevat koostööd.

Olukord pole siiski mitte lootuseta. Euroopa riikide liitlasteks on N. Liidu rahvaste nõudmised inimõiguste rakendamiseks ka seal. Ainult vägivalla abil ei saa ka N. Liit neid nõudmisi alla suruda. Ametlikult ei eita N. Liit inimõigusi, defineerib ja rakendab neid aga omal viisil.

Helsingi konverentsi deklaratsiooni lubatakse, et üks riik ei sega end teise siseasjadesse. See lubadus tähendab N. Liidu tõigituses seda, et N. Liit — või teised diktatuurid — võivad käituda oma kodanike suhtes ükskõik kuidas.

Siitmatorkav on deklaratsiooni sõnastuses ka selk, et selles lubatakse hakata tegema üht ja teist, aga ei kohustuta selleks. Tegelikult käituvad idariigid nii, nagu poleks mingit Helsingi deklaratsiooni üldse olnud. Üks markantne näide selle kohta on ju asjaolu, et N. Liidu ja tema satelliitide poolt ei antud USA kongressiliikmetele viisat, kui need soovisid kohapeal uurida, milliseid reaalseid tulemusi on andnud Helsingi konverents.

Teine iseloomulik näide konverentsi tulemuste reaalsusest on perekond Agapovi lugu. Eestit külastajad saavad vihida peamiselt ainult Tallinnas. Kui kodumaalt tulev inimene külastab läänemaailma, siis on see niivõrd haruldane juhtum, et sellest kirjutavad kodumaa ajalehed.

Lisaks sellele ka kodumaal elavate liikumisvabadus piiratud, suur osa maast on tugeva sõjalise valve all. Kunda veretöö näitab, missuguste "õigustega" on kodumaal tegemist. Veretööst endast ei kirjuta ükski kodumaa ajaleht ühtki sõna!

N. Liidu võimukandjad on siiski tundlikud selle kohta, mis kirjutatakse nende kohta läänes. Nad on avaldanud rea teoseid probleemi kohta.

Mitmed ebamugavaks muutunud opositsionäärid on Venemaalt välja toimetatud. Nende poolt vabasse maailma toodud materjali kasutatakse kahjuks liiga vähe läänemaailmas nii poliitikute kui ajakirjanike poolt — eriti mis puudutab sealsete rezhiimi arvustajate tagakiusamist. Üks tagakiusamise mooduseid on töökohalt vallandamine, millele pikapeale järgneb vastava istku kohtlemine "parasiidina".

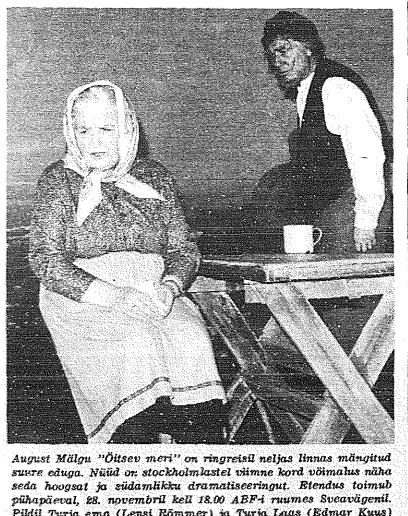
Vaimuhaiglates ei hoita üksnes inimesi kinni, vaid seal hävitatakse ka nende tervis kohtlemisega ja arstimitega. On ka olemas karistusi, mille põhjusi karistatavale üldse ei teatata. Vastavat normid võivad olla vastuolus kehtivate seadustega ja sõnalusel pole võimalus ennast kaitsta.

Kahjuks ei kasutata läänes ära asjaolu, et N. Liit on tundlik arvustuste suhtes. Inimõiguste probleemi ei kergitata üles. Seda ei teinud Rootsi peapiskop Balti riike külastades. Ka poliitikud ei kasuta seda võimalust.

Leonid Brezhnev oma intervjuus prantsuse ajakirjanikule väidab lihtsalt ja kõhklusteta, et kõik sel alal N. Liidu vastu tõstetud süüdistused on alusetud. Selle järgi võime otsustada, et N. Liit ei kavatse muuta oma käitumist. Aga N. Liit tunneb end ebamugavalt temale esitatud süüdistuste märgilauana. Venelased ootavad, mil umbusk N. Liidu vastu lõpeks, et see saaks vabalt harrastada oma agressiivset poliitikat lääne suunas.

Meil on raske mõjustada maailma avalikku arvamist. Valkimine oleks siiski suur eksitus. Helsingi konverentsist osavõtnud riikide hulgas tõuseb hääli, mid on kriitilised N. Liidu poliitika ja Helsingi konverentsi tulemuste suhtes.

Viimne "Õitsev meri"

August Mälgu "Õitsev meri" on ringreisil neljas linnas mängitud suure eduga. Nüüd on stockholmlastel viimne kord võimalus näha seda hoogsat ja südamlikku dramatiseeringut. Etendus toimub pühapäeval, 28. novembril kell 18.00 ABF-i ruumes Sveavägenil. Pildil Turja ema (Lensi Rõmmer) ja Turja Laas (Edmar Kuus) murelikes mõtlustusis. (Foto Loor).

Kahesugune standard USA välispoliitikas

TORONTO (VE) — Los Angelese ajalehes Los Angeles Herald Examiner kirjutab kommentaator John P. Roche, et Ühendriikide välispoliitika moodustab topeltstandarite võrgu.

Autor toob näitena ka Balti riigid Eesti, Läti ja Leedu, millede kohta senat võttis häälte vahekorraga 86:7 vastu otsuse, et USA ei muuda oma kauaaegset poliitikat, mis keeldub Balti riikide annekteerimise tunnustamisest.

Roche nendib, et kui USA välisministeerium oleks hakanud vastavalt seilele resolutsioonile nõudma rahvahääletuse korraldamist Balti riikides, siis oleks senat omakorda hakanud nõudma välisminister Kissingeri vastutusele võtmist ja kõrvaldamist.

Välisminister istus selle asemel tennukisse ja sõitis Lõuna-Aafrikasse, kus valitsusvõimu üleandmine enamusele on seotud väliksema riskiga kui Balti riikides.

Autor ütleb, et Hiinas toimus äsja suurem sisepoliitiline pööre, mis ilmselt ei huvita USA välispoliitika kujundajaid ning president Ford on valmis müüma uutele võimumeestele komplitseeritud elektronarvuteid.

Kui aga USA valitsus tahaks müüa vihupüsse Lõuna-Koreale või Tshiilile, siis algaks kohe suur protestitorm, et ameeriklased annavad abi "surverezhiimidele", mis olevat ebamoraalne sammu.

Edasi väidab kommentaator, et surve N. Liidus ja Hiinas võrreldes Tshiilliga on niivõrd suur, et praegune Tshiili rezhiim tundub sealsete rezhiimide kõrval lasteaiana. USA-s kritiseeritakse Tshiili diktaatorit Pinocheti, Korea diktaatorit Parki ja Lõuna-Aafriza vabariigi juhte, kuid topeltstandardi kohaselt ei puudutata kommunistlikke diktaatoreid.

P. Karvelis surnud

Baden-Badenis suri 10. augustil silmapaistev Leedu poliitik Petras Karvelis (s. 1897).

Ta on olnud juba kooliõpilasena tegev leedulaste vabadusvõitluses, kuigi olukord tookord näis lootusetuna. Leedu iseseisvuse ajal oli Karvelis kaks korda majandusministriks. Pääsenud 1940 nõukogude okupatsiooni eest läände, võttis ta aktiivselt ja juhtivalt osa leedu pagulaste poliitilisest võitlusest, olles Balti Nõukogu liiga ja selle peasekretär.

Riin Rivanool

KOOLIVEND

Selgus, et me olime käinud samas koolis.

"Sa imede ime küll, seda peab pühitsema! Sa oled ju siis mu kooliõde!" ütles härra X ja nõndavõrd siis juhtus, et kui olime ilusasti üle läinud sina peale, kutsusin ma koolivenna enda poole külla.

Et endast igatpidi ja endissegade eeskujul head muljet jätta, otsustasin rangelt või vähemalt võimaluse piires kinni pidada täeterast: "Kõige parem on uks, mis ei kräägsu ja naine, kes vaikib."

Koolivend mind vanadest aegadest ei mäletanud, sest ta oli minust mitu klassi ees, mina teda aga küll.

"Nüüd ma tean, sina olid ju see pisike, elavaloomuline tips, suurte siniste silmade ja kuldsete lokkidega, kes. . ." katsus koolivend meelde tuletada, aga see läks hoopis viltu, nii et ma ölendama pidin: "Ei olnud kuldseid lokke, tuhakarva takused juuksed, sirged ja sorakile. Kui patsi katsusid panna, sai kaks peenikest hiiresaba."

"Õigus, nüüd tuleb meelde, sina olid hoopis see väike iludus, kes pea püsti ja nina taeva poole koridorides ringi hulkus ja taskeriistadega mängida armastas," ja koolivenna pilk pöördus kaugusse, silmad muutusid unistavalt uduseiks ja ma täiendasin: "See õrnake, kes laskeriistu armastas ja nii traagiliselt keset õpinguid elust lahkuma pidi," mille peale koolivennal lausa pisar silma tikkus. Aga siis ta ärkas:

"Kurat, siis see ei olnud ju sina!"

"Ega vist, kui sa just kiircloomulist surmust ülestõusu ei usu. . ." olin ma üsnagi nõus.

Aga ma parem püüdsin koolivenda aidata ja mälu värskendada sellega:

"Kas mäletad, sina olid kooli Spordiringi esimees, tähtis tegelane ja poiss nagu ponks, ja minagi sain sult kord võistluste järele käepigistuse ja kaks diplomit."

Koolivend ei mäletanud ja ma kraamisin sahtlipõhjast välja kaks diplomit, mis mu kadunud ema mulle kord varem kodumaalt koos mõne muu mälestusesemega järele oli saatnud.

"Näed, II koht kõrgushüppes, pitserid peal ja sinu oma allkiri all. . ." aga koolivend ei lasknud mul suure imestuse pärast lõpetadagi:

"Sina ja kõrgushüppes? Oleks veel, et kaugushüpe, siis mõtleks, et tuli tagant tuulehoog ja tõstis edasi, aga. . . Kuidas sinusugune lihke jumpstikk üldse üle pulga sai?"

"Kõva trill, tugev treening ja hea stiil," valetasin kõigest väest. Vaadake, ega ma talle üldema ei hakanud, et kõrgust hüppama läksin sellepärast, et selles oli kaks osavõtjat. See esimene ja see õige tegi siis tipud, sai I koha ja mulle jäi II. No küll ma ikka meetri-ringis ära kargasin ja auhind anti ikkagi.

Teine diplom oli teatejooksu eest ja sinna ma sattusin sedasi, et üks õige jooksja juhtus just enne võistlust varba ära lööma ja siis rahmati ükstapuha kes asemele. Küll ma seal siis elu-eest lidusin. Vaat, need suured ja pikakoivalised panid sellise parinaga ees, et pisematele suurt võimalust teiste vahelt läbipugemisekski ei annud, jala-taha-panemise-tehnika kasutamisest kõnelemata. Aga olgu kuis oli, meie naiskond võitis ja osavõtjad said diplomid.

Koolivend uurib, asi on õige, pitserid ja allkirjad olemas, aga näe, ikkagi ei usu ega mäleta.

"Eks otsisin minagi oma kohta elus ja spordimaailmas," pööritan silmi ja vaatan suurimas kaastundelootuses koolivenna peale.

"Ehk on sul mõni pilt kooliajast, siis tuleks meelde," nõuab koolivend.

"Ei ole, mitte ei ole," lõõn alandlikult pilgu maha ja lasen mõtteis silme eest läbi käia kõik olemasolevad pildid. Üksi ei kõlba. Meie linna korvpallinaiskonna pildi võiks ju välja lasta, et näe, mängisin mitte üksi kooli vaid ka linna esindusnaiskonnas, aga seal on mul püksisäär poolest puusast saadik ilevaal, paljast ihu liiga palju näha ja nägupildi olen upsakalt üles puhutud, nagu saanuks me Olümpiaadil kuldmedali.

Ei, las jäägu koolivend oma mälukambreisse uurima, et missugune tüdruk see kooliajast, oli, kui ta seõagi ei mäleta. . . Teate seda, et sellel diplomite väljaandmise peol ta ühe nooremate klasside pisikese tüdrukuga tantsis ühesainsa tango ja sellega mulle mitu öndsat tööd unistamiseks andis. Aga pole ime — Spordiringi ülakas ja imetletud esimees ja vormikleidis koolitüdruk — kes neid kõiki mäletada jõuaks!

"Kotkas ei püüa kunagi putukaid," veereb mõte läbi pea, tema — kotkas, ja mina — putukas, ja ma täidan veinikaasid:

"Mina kui meie kooli endine Karskusringi abisekretär, tõstan klaasi oma koolivenna ja mälestuste terviseks!"

"Proosit!" ütleb koolivend ja ma ei tea, mida ta mõtleb. Kas on mälestused talle kergeõ kui seebimullid või jääb mõni neist mälukambreisse otsima ja keerutama raskena kui veskikivi.

Koopi võimlejad esinema Hiinasse

Kanada Moodsa Võimlemise Föderatsiooni president Evelyn Koop, kes valiti Montreali olümpiamängude ajal Kanada esindajana 39 riigi moodsa võimlemise kuue-liikmelisesse juhtkonda, mainib, et ta on viimasel ajal olnud tööga väga ülekoormatud, kuid sellele vaatamata on ta suutnud täita ettekavatsetud tööplaane.

Paar nädalat tagasi viibis Evelyn Koop ka Kanada kehakultuuri ja amatöörspordiala ministri Iona Campagnolo Ühinasöögil Torontos, kus 14 spordiala juhid arutasid oma probleeme ministriga.

Evelyn Koop

Evelyn Koop ütleb, et järgmise aasta kavas on suurem võimlejate kevadine esinemine, mis toimub traditsioonide kohaselt iga kahe aasta järel. Seekordne esinemine toimub St. Lawrence Centre'is. Eliitrühma maailmareis toimub juuni lõpul ja juuli algul.

Kavas on külastada Inglismaad, Jaapanit, Hong Kongi, Hiinat (Peking), Austraaliat, Uus Meremaad ja Havaid.

Reisi kestvus on planeeritud kolmele nädalale.

Uueks ürituseks on käesoleva aasta lõpul uue-aasta vastuvõtu ball Yorkdale'i Golden Door'i ballisaalis.

Evelyn Koop on ka huvitatud sellest, et eesti noored ühineksid aktiivsemalt moodsa võimlemise liikumisega ja saaksid vastava ettevalmistuse. Torontos Seneca kolledzhis toimuvad kaheaastased kursused, mis annavad võimlemisõpetaja õigused. Informatsiooni nende kohta annab Moodsa Võimlemise Föderatsioon.

Lõpuks võiks nentida, et Evelyn Koop on taas seotud moodsa võimlemise kavaga järgmiste olümpiamängude ajal, mis toimuvad teatavasti 1980 Moskvas. 12. novembril ootab teda ees pikem reis teistesse riikidesse Kanada võimlemisliikumise esindajana. (VE).

†

Unustamata armas abikaasa, kallis ja hea isa

Bernhard Lehiste

Sünd. 6/7 1921 Vaivaras
Surn. 20/11 1976 Stockholmis

Sügavas leinas

MARGOT

KAAREL

ÖDE ja VEND

perekondadega kodumaal

Mina olen ülestõusmine ja elu,
kes usub minusse, see elab,
ehk ta küll sureb.

Joh. 11,25

Matusetalitus toimub neljapäeval, 9.detsembril kell 15 Heliga Korset kabelis Metsakalmistul.

†

Armast perekonnasõpra

Bernhard Lehiste't

mälestavad leinas

VILMA ja GUSTAV LUNT

lastega

LEELJA SEENSALU

lastega

†

Head sõpra

Bernhard Lehiste't

mälestavad leinas

LINDA ja RICHARD KOOLMEISTER

VIIVI ja SAMI BALADI

lastega

†

Armast

Bernhard Lehiste't

leinavad

AMY ja ARTUR

FRIDA

10. aasta eest lahkunud unustamata armast poega

Hans Vender'it

mälestab kurbuses

EMA

Südamlik tänu kõigile, kes meile kallist

Liisa Nebokat'i

aitasid ja külastasid ta haiguse ajal ja teda ta viimsel teekonnal saatsid, kaunistades ta kalmu rohkete lilusate lilledega. Palju tänu ka teile kõigile, kes teda olude ja kauguste tõttu saatmas ei olnud, aga ta kalmu rohkelt kaunistasid ja talle mõtlesid. Meie suurim tänu kõigile!

ÖDE perega Eestis

LINDA TEIN
Helsingborgis

Kauri. . . Alg. lk. 1

— Esinduskogu sügisene istung pole mõeldud aastaülevaate tegemiseks, vaid see on tavaline töökoosolek päevakorral olevate küsimuste arutlemiseks, ütles siis Esinduskogu esimees ja jatkas:

— Kuid on sündmusi ja olukordi, mis motiveerivad mõne tagasihoitva pügu selleks, et saada perspektiivi tulevikuprojektideks ning otsuste tegemiseks aktuaalsete küsimuste lahendamisel. Sündmusi, mida ma siinkohal sooviksin nimetada, on kolm ja need on:

Esto 76, Eesti organisatsioonide kollektiivne liitumine ja nähtused seoses Sisserännuameti toetuste jagamisega.

Esiteks Esto 76. Selle õnnestumiseks on Esinduse esindajad hästi oma nõu ja jõuga kaasa aidanud. Seejuures avaldas prof. Kauri Esinduskogu nimel tänu Esinduse esimehele Olaf Murukille, organiseerijale Richard Norvellile, majandusmeestele Annus Estrale ja Vold. Krüppelmanille ja kõigile teistele, kes Esinduse poolt Eesti Päevade läbiviimisel ühel või teisel viisil abiks olid.

Organisatsioonide kollektiivse liitumise seoses ütles prof. Kauri: "Eesti Komitee on — nagu Esinduski — poliitiline organisatsioon, s.t. et mõlema eesmärgid on poliitilised. On loomulik, et need organisatsioonid nii oma piirides ja ka väljaspoole loovad soodsaid tingimusi meie omakultuuri säilitamiseks, arenguks ja kultuuriürituste korraldamekuks.

Eesti organisatsioonide kollektiivse liitumise läbiviimise puhul ei saa aga eitada, et pole kasutatud nii hirmu kui meelituse relva: raha andmist või raha mitte andmist. Meie peame seda kollektiivset liitumist kui poliitseerimise sisseviimist kultuurilellu negatiivseks nähtuseks.

See tekitab kiilustamist, ebaköla, häireid. Need häired võivad olla väikesed, võib-olla algul vaevalt märgatavad, kuid need halvavad töö ja tegevuse intensiteeti. Seetõttu tuleb kahetseda, et selline eestlaste seisukohalt negatiivne nähtus EK poolt läbi viidi.

Meenuvad Villy Sörenseni sõnad: "Mitte humaansed ideed vaid brutaalne praksis on ühiskonda häivitav. Mitte organiseerumine vaid sundorganiseerumine on lämmatav."

Nagu inimese tegevuse läbi Maa atmosfääris suurenev süsihappegaasi hulk võib elavale loodusele, kaasa arvatud inimene, saatuslikuks saada, nii võib poliitiseerimise sisseviimine meie kultuurielu tegevust halvata. On seda juba teataval määral teinudki, kui oma 30-aastasele tegevusele paguluses tagasi vaatame. Paljud paralleelorganisatsioonid on jõu raiskamine. Kollektiivne liitumine on olnud kaotuseks eestlaskonnale.

Pole vajadust pikemalt peatuda nähtuste juures, mis leidsid aset hiljutise toetuste jagamisega Sisserännuameti poolt. Seda on ajakirjanduses küllaldaselt valgustatud. Eriti objektiivselt Eesti Päevalehe poolt, kus peatoimetaja Juhan Kokla on avaldanud õigeid ning konstruktiivseid seisukohti.

Kokkuvõttes tegi prof. Hans Kauri järeldused, et 1) toetuste jaotus oli Esinduse suhtes ebaõige ja 2) et toetuste jagamine kahe üldorganisatsiooni kaudu oli positiivne, seda enam, et EK-ga liitunud organisatsioonid saavad ka oma toetuse EK kaudu.

Seega jääb loota, et edasistel nõupidamistel Sisserännuametiga enam ei konfronteerita Esinduse esindajat mitte 1:5 vaid võrdselt 1:1 vastu. Sellega väldilatakse irritatiivne moment nõupidamistel.

"Imant Rebane on oma kirjaga mitmel leheküljel tõendanud oma ebakompetentsi ning küündimatust Esinduse, eestlaskonna ajaloo, struktuuri ja ideestiku kirjeldamisel. Poliitikas pole tänulikkust ega kättemaksu. Sellepärast on meie sine ira et studio asja kaaluda ja leida väljapääsu selles, et taolised intsidendid ei korduks."

Järgnevalt oli istungi päevakorras tegevusprogrammi ettepanek vabadusvõitluse, välissuhete ja kodumaa küsimuste sektoris. Ettepaneku esitas ja kommenteeris Esinduse Välis- ja Kodumaa-küsimuste komisjoni esimees Karl Laantee. Ettepanek võeti Esinduskogu poolt vastu ühehäälselt.

Ettepanek sisaldab kaks põhilist eesmärki: Eesti vabaduse ja iseseisvuse taastamine ja Inimõiguste Ülddeklaratsioonis ja teistes rahvusvahelistes kokkulepetes deklareeritud vabaduste ja inimõiguste taotlemine N. Liidu poolt okupeeritud eesti rahvale.

Erilt aktuaalse punktina seisis instungijärgu päevakorras III Ülemaailmsete Eesti Päevade küsimus.

Eesti Päevade suhtes võttis Esinduskogu vastu Richard Norvelli kahepunktilise ettepaneku: 1) Esinduskogu leiab, et järgmised Ülemaailmsed Eesti Päevad toimuksid roteerimise korras 1980. aasta Rootsis ja 2) Esinduskogu volitab juhatuse poolt valitavat vilellikmelist toimkonda astuma vastavaid samme ÜEP Peakomitee moodustamiseks.

Pikema kõnega esines Ants Kippar teemal: Kultuurisidemete ofensiiv Helsingi-kokkuleppe taustal, selle seos ja mõju eestlaskonna tegevusele vabaduses.

Üksikasjalikumalt Esinduskogu sügisistungil toimunust loodame avaldada hiljem. (MR).

Maavärin. . .

Alg. lk. 1

vatuseks on samahästi kui olematud.

Siinjuures võib näiteks meenutada ameerikaste äpardusi tuumarelvadega, näiteks Hispaanias, kus üks pommituslennuk pillas aatomipommi maha spuurest kõrgusest. Muidugi pomm ei plahvatanud, kuid radioaktiivset kiirgust lekkis välja.

Edasi on välisajakirjandus spekuleerinud rohkete surmakuulutuste ümber, mida avaldas näiteks Sovjetskaja Estonia. Kuna tõuge oli nii-võrd tugev (4,5 palli Richteri skaala järgi), siis ei pea see ilmtingimata tähendama, et oli tegemist astomiplahvatusega, vaid maavärina otsese tulemusena.

Näiteks võisid kokku langeda maa-alused käigud ja ruumid jne., mattes rusude alla sääl tegutsenud personali.

Nagu teatavad Eestist saabunud isikud, kes viibisid tõuke ajal Tallinnas, oli värinat tunda kogu põhjarannikul. Ja Tallinna televisioonis esines terve rida geoloogia eksperte, kes kommenteerisid maavärinat ja märkisid, et taolised tõuked on Eestis üliharuldased. Vähemalt nii tugevad tõuked.

Siinjuures võib juurde lisada, et venelastel on põhjarannikul, näiteks Paldiski ja Osmussaare piirkonnas rohkesti sõjaväebaase.

†

Armast sõpra

Bernhard Lehiste't

mälestavad sügavas kurbuses

AINO ja ENDEL

BALDER

†

Armast

Lili Saukas't

N-na Muna

Sünd. 17/6 1904 Eestis
Surn. 10/11 1976 Brasiilias

mälestavad sügavas leinas

HELGO ja ANTS KIPPAR

ANNE ja KARL LAANTEE

Göteborgis said Thomas ja Peter

väikese öe

Barbro ja Uno Merikan

Õnn riende juurde jää — jää nendega.

Oma . . .

Alg. lk. 1

juba olemas või ehitamisel, on ettevalmistustöid kestnud aastaid. Organiseerijad on optimistlikud ja meenutavad, missuguste raskustega tuli näiteks võidelda Eesti Laste-la organiseerimisel, mis nüüd on teoks saanud.

Vestleme ühingu OMA TUBA OMA LUBA esimehe Muusa Ericssoniga nendest probleemidest, mis eesti pensionäride korterimaja hankimise puhul on kõige olulisemad.

— Missuguses faasis on praegu OMA TUBA OMA LUBA organiseerimine?

ks

— Praegust faasi või nimetada hoiustamise faasiks. Praegu on kõige kiiremaks ülesandeks vajaliku kinnisvara hankimiseks käsiraha kokku saada, et hankida krunti ehitamiseks või olemasolevat kinnisvara.

— Kas on olemas mingit maja või krunti? Osa pensionäre on ühingu broshüürist aru saanud, nagu oleks see objekt juba olemas.

— Meil ilmus suvel broshüür, milles kõneldi ühest objektist, aga see oli toodud näitena ja valitud 5—6 objekti hulgast, mis võisid üldse kõne alla tulla. Vastavalt ankeedi vastustele, mis me eelmisel suvel oma liikmetele laiali saatsime. See oli niisiis ainult näide, mille järgi saab kulusid selle aja nivool välja arvestada. Kuna praegu toimub inflatsioon, siis muidugi kulud tõusevad seda enam, mida kauem me viivitame.

— Kui pensionäride korteriмajast huvitatud hakkavad korraldama oma hoiustamist, kas nad peavad sellest teatema ühingule?

— See oleks väga soovitav. Kui me leiame teatud sobiva objekti, siis on ju selle omandamiseks käsiraha vajalik. Broshüürile oli lisatud ka blankett, mille abil on võimalik teatada hoiustamise suurusest ühingule. Nende andmete põhjal me saame arvestada, kuipalju raha meil on kasutada vajaduse korral.

— Kellele kuulub hoiukontodele kogutud raha?

— Raha kuulub loomulikult hoiukonto omanikule. Keegi teine ei saa sealt ilma omaniku nõusolekuta raha välja võtta.

— Kui vastav krunt või maja leitakse — aga kui see hoiukonto omanikule ei peaks meeldima — kas tal on võimalus ka ära öelda, niiöelda ära hüpata?

— Loomulikult. Ka inimeste endi olukorrad võlmad muutuda, nad võivad näiteks kolida välismaale, tekivad perekondlikud muudatused jne. On loomulik, et võidakse sellest teatada ja vahekord ühinguga lõpetada. Kuna aga hoiuste kogumine võtab palju aega, siis peame sellega paratamatult vara pealе hakkama.

— Kuidas on taoliste üritustega teistes eestlaste asukohasmaades?

— Meil on pidevad sidemed vastavate organisatsioonidega teistes maades. Austraalias Thirimeres on puhkekodu organiseerimisega alustatud juba umbes 15 aastat tagasi. Kanadas pandi hiljuti nurgakivi ühele niisugusele pensionäride korterimajale. Meie oleme töötanud sel alal ainult umbes kaks aastat. Mõõdunud suvel saime oma liikmete soovid teada, nüüd oleme jõudnud hoiuste korraldamise staadiumi. Kanadas algas taoline tegevus juba otsekohe pärast eesti paguluste sinnajõudmist. Sellega võrreldes oleme me oma üritusega isegi küllalt kaugele jõudnud.

Vestles: ARVO MÄGI

Naisring. . .

Alg. lk. 1

sonaadi op. 31 esimene osa.

Sopran Lehti Aug laulis Underi sõnadele loodud Ed. Tubina laulu "Õnne ootel". Lõppsõna ütles NR esinaine Mamberg, tänades osavõtu eest.

Reportaazhi helikvaliteet oli hea ja kuuldavus puhas. Saate osalisi Signe Pinnat ja Viljar Nairist tänati lilledega. Lauad oli maitsekalt ja kunstipäraselt kaunistanud kunstnik Juta

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Esimese Kristuse tulemise püha jumalat. Jakobis 28/11 kl. 14, kog. õp., laululehed, naiskoor Toomas Tuulse juhat.

GÖTEBORG: Kristiines I advendi jumalat. 28/11 kl. 14, õp. Vaga, orelil Strömberg, laululehed. Koosviibimine kohvilauas Toomkiriku kog. majas Kyrkog. 28.

HELSINGBORG: Slottshagi kirikus jumalat. 28/11 kl. 14, õp. Laantee, orelil Eha Põhl.

LUND: Kloostri kirikus jumalat. 28/11 kl. 16, õp. Laantee, orelil Eha Põhl.

LYSEKIL: Kirikus advendi jumalat. 27/11 kl. 15, õp. Vaga, laululehed.

NORRKÖPING: Matteuses jumalat. 5/12 kl. 13.30, praost Töldsepp, orelil Piirimets, laulur. Pärast samas kog. nõuk. koosolek nõuk. liikmete valimiseks.

SÖDERTÄLJE: Kirikus Kristuse tulemise püha jumalat. 27/11 kl. 17, õp. Töldsepp, armulaud, laululehed.

UDDEVALLA: Bäve kirikus advendi jumalat. 27/11 kl. 18, õp. Vaga, laululehed.

SOOME ORTODOKSKIRIK

STOCKHOLM: Matteus Lilkyrka, Vanadisv. 35 liturgia 28/11 kl. 11, ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Bråvallag. 11 pühapäevakool 28/11 kl. 10, kl. 11 jumalat. Laur, Lindma, lauluettek. 30/11 kl. 19 koorliharjutus.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 jumalat. 28/11 kl. 14, Vaim, pärast kog. tund. 24/11 kl. 12 palve.

ALINGSÅS: Btel, Nyg. 19 jumalat. 28/11 kl. 14, külalised Göteborgist.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 28/11 kl. 11, Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 27/11 kl. 15, Juho Tiid, 28/11 kl. 15 Wilkholm Norrköpingist, solist, duett, koor.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 27/11 kl. 15, Lilleste, 28/11 jääb jumalat. ära, palve- ja piiblit. 24/11 kl. 13.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 29/11 kl. 13, kohal. vennad, ohver välismisjonile.

Laserkiired helikopterite hävitamiseks

WASHINGTON — Esimest korda USA armee kasutas laserkiirt — teaduslikus ilukirjanduses tuntud surmakiirt — helikopterite allatulistamiseks.

Kaks lendurita märklauaks olevat helikopterit tulistati alla kahe nädala jooksul Huntsville'is rakettide prooviväljal, kasutades tugevajõulist laserkahurit, mis oli monteeritud sõidukile. Laskeulatus oli ligemale 1000 meetrit.

sõjavägi on siiski keeldunud lähemate andmete andmisest, öeldes ainult, et laserkiirtega tulistamine on alles katsejärgus. Samal ajal aga teatati, et Rockwell International Corp-le on tehtud ülesandeks konstrueerida uus Hellfire rakett, mis on mõeldud tankide tabamiseks. Sõjaministeerium rõhutas, et laserkiir on alles arengujärgus, aga tulemus kahe helikopteri allatulistamisega näitab, et see relv on suuri lootusi andev.

USA õhujõud kasutasid piiratud tugevusega laserkiiri juba Vietnami sõja lõpul ühe liigi pommide märgile suunamiseks.

Klein ja Naisringi daamid olid valmistanud maitsvad kohvikõrvased.

Reportaazh kantakse hiljem üle kuuele kassetile USA, Kanada, Austraalia ja Rootsi arhiividesse paigutamiseks.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete järgmine kokkutulek on teisipäeval, 14. dets. kl. 13 Eesti Majas, Walling. 34. Osavõtt ainult ühingu liikmetele. Jõulukoosviibimisel on kaetud jõululaud, mille hind 25:-. Liikmetel on võimalik osa võtta ainult eelregistreerimisel, kusjuures viimne tähtpäev on 10. detsember. Meie kõök ei võlmalda osavõttu ilma ette testamata. Koosviibimist siisustavad koguduse õpetaja, lasteaia lapsed Erna Klemmeri juhatusel ja ühislaulud.

Registreeruda tel. 86 89 91, 86 53 73, 26 58 22.

STOCKHOLM

Tartu Ülikooli aastapäeva aktus

Tavakohane Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli aastapäeva aktus toimub kolmapäeval, 1. detsembril algusega kell 18.00 ABF-i majas, Zeta-saalis, Sveavägen 41, Stockholm. Palutakse tähele panna, et tänavu on koht ja kellaaeg ajutistel põhjustel traditsioonist kõrvale kalduvad.

Kavas on muuhulgas teaduslik ettekanne professor agr.dr. Hans Nõmmiklt Uppsalast. Muusikalises osas esitab viiulimuusikat Alfred Pisuke Eduard Tubina Prelüüdi ja Juhan Aaviku Fantaasia.

Kõik huvitatud, eriti rohked nooremad haritlased ja üliõpilased, on teretulnud. Sissepääs on vaba.

J. Leinjärve mälestusteos

Kaheksakümnendate aastate piirile jõudnud E. V. haridusministeeriumi haridusnõukogu nõunik Aleksander J. Leinjärv on jõudnud lõpule oma mälestuste jäädvustamisega pealkirja all "Tõnismäe".

Mälestused algavad autori noorusajaga Pärnumaal ning käsitlevad Vene tsaarlaja lõppuning E. Vabariigi sündi ja pingutusi omavalitsusasutuste korraldamisel. Silmapaistva peatiki moodustab autori tee kõrgemale haridusele ning periood Haridusministeeriumi teenistuses. Mälestused käsitlevad ka Saksa okupatsioone aastatel 1918 ja 1941 ning N. Liidu okupatsiooni 1940—41 andmete abil, mida varem pole avaldatud.

Teosele on kirjutanud sissejuhatuse end. Haridusministeeriumi haridusnõunik (koolide peainspektor) Märt Raud. Lõppsõna on kirjanik Johannes Kaupilt.

Raamat ilmub Eesti Kirjanike Kooperatiivi kirjastusel. Selle lõpus ilmub autori kui kauaaegse seltskonnategelase, kooli ja kirjanduse sõbra õnnitlejate nimestik. Õnnitlejaid palutakse saata oma nimed ja postiaadressid Heino Edermale (4000 Hillen Road, Baltimore, Md. 21218, USA hiljemalt 1. jaanuariks.

Maantee läbi idariikide

Tänavu toimus esimene istung nende kümne riigi esindajate vahel, kes on seotud uue magistraalmaantee ehitamisega läbi Ida-Euroopa.

See maantee algaks Gdanskist kuhu tuleb igal aastal palju Skandinaavia autoturiste), läheks edasi läbi Poola lõunasse Tshehhoslovakkiasse, kus ta hargneb kaheks.

Üks haru suundub läbi Ungari, Rumeenia ja Bulgaaria Kreekani ja Türgini. Teine Jugoslaavia ja Itaalia kaudu Aadria mereni. Austria territooriumil lülitub uus magistraal Lääne-Euroopa autoteede võrku. Kaugemas tulevikus oleks autotee pikendamine võimalik läbi Türgi edasi Kaugemasse. Selle tee ehitamisest on huvitatud ka Liitunud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa majanduskomisjoni transportkomitee.

Oksjon Eskilstunas

Pühapäeval, 28. nov. 1976 algusega kl. 10.30 müüakse Eskilstunas avalikul enampakkumisel A.I. pärandustombust mitmesugust vallasvara, m.s. maale, keraamikat, hulgaliselt eestikeelseid raamatuid jne., kokku u. 500 pakkumisühikut. Esemetega on võimalik tutvuda alates kl. 9.00.

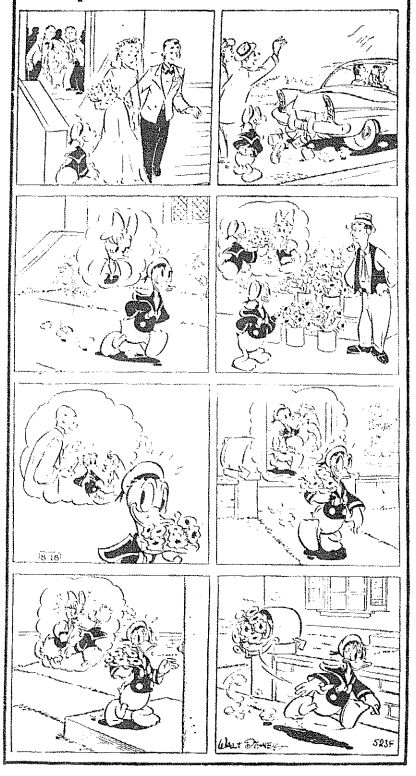
Koht: Eskilstuna Auktionsverk, Skjulstagatan 17. Sõita tuleb nr. 214 pidi Eskilstuna keskusest lõuna suunas kuni motell Vita Hästen'i juures oleva rondellini, kus silt näitab paremale.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Piilupart Kalle

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Lördag

LÖRDAG 27 NOVEMBER

TELEVISION 1

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 Tapahtumia. Aktuellt för finskspråkiga.
10.00 Läskilinssi.
Fläsklinsen. Textat. TV-pjäs om en pojke, vars fantasi hjälper honom att stå ut, när man hånskrattar åt honom och retar honom för hans utseende.
10.20—10.50 Työn jälkeen.
Ro efter möda? Textat. Knoget är slut och du går i pension. Vad gör du då?
12.30 Por favor 2.
14.00 Bordtennis: SOC — Kristianstad. Direktsändning från semifinalmatcherna. Bengt Grive.
15.30 Tipsextra. Programledare: Leif Larsson. Kommentator: Åke Strömmer. Göteborg.
17.55 Helgmålsbön från Maria Magdalena kyrka på Oljeberget i Israel. Örebro.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Aktuellt i veckan. Textat.
18.30 På edra plaster — om plast och idrott.
19.00 Kan vi lita på tryckfriheten?
19.30 Den vita stenen. Textat.
Nu är det Hampus tur att försöka erövra den vita stenen igen. Den här gången har Fia givit honom i uppdrag att lägga ett ägg under häradshövdingens madrass.
20.00 "21". Frågetävling i allkunskap. Programledare: Lennart Hyland.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Deckardags: Tills döden skiljer oss åt.
23.10—23.40 Bordtennis: SOC — Kristianstad. Sammandrag från semifinalmatcherna. Bengt Grive.

TELEVISION 2

13.20 Vad är AMU för dig? Textat.
I år är över 110 000 svenskar i arbetsmarknadsutbildning — AMU. Ändå vet få människor vad AMU är.
13.55 Vetenskapens värld.
I två program redovisar en engelsk TV-produktion med rubriken Into the Unknown — in i det okända. Temat är olika trosföreställningar, parapsykologiska fenomen m m. Första programmet handlar om tron på det övernaturliga eller paranormala, som forskarna säger.
Medv. professorerna Viking Olov Björk och Martin Johnson. Programledare: Bo G. Eriksson.
14.55 Ungdom — vart tog du vägen? Har ungdomsrevolten dragit förbi? Repris.
15.25 Anslagstavlan.
15.30 Invandrardags — gela sas!
16.00 ca Döda och levande städer — Ermopolis.
16.55 Barn i Bogota. Textad repris.
17.15 ca Boktipset. Repris.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Bulleribock.
18.00 Lördags. Vad jag gillar.
18.30 Glada galleriet.
19.00 ca Då går vi till Maxim. Stumfilmer från den gamla kvartersbiografen. Torsten Jungstedt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 De lyckliga åren. Engelsk långfilm från 1944 efter en pjäs av Noel Coward.
21.45 Rockgala.
Medv. Isis, Three Dog Night och The Four Tops.
22.35 TV-nytt och väder.
23.00—23.25 Lördagsfarsen: Phyllis. 3. Köttets lust.
Phyllis är så stolt och duktig, men det behövs inte mycket för att t o m en vilt främmande televerkare ska få henne att tala ut om ensamhet och andra djupt kända ämnen Så när svärmor Audrey berättar att Jerome, en gammal beundrare till Phyllis från Minnesota, ringt och aviserat sin ankomst till stan är hon inte sen att göra sig tillgänglig för en osedvanligt lång lunch.

TV Söndag

SONDAG 28 NOVEMBER

TELEVISION 1

8.30 Por favor 2.
9.00—10.10 Högmässa från Kumla kyrka i Närke.
10.15 Jordbruk 78. Internationellt magasin med bl a glimtar från jordbruks-TV i andra länder.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.45 Kössikenguru ja tyhjätaskut.
Kössi Känguru och fatiglupparna.
Textat på svenska.
11.00 Ittatähti.
Aftonstjärnan — underhållning med artisterna Seppo Närhi, Eino Gröhn, Marion, Jani Uhlenius och DDT Jazzband. Textat på svenska.
11.45—13.45 Invandrarnytt.
11.45 Nyheter på finska.
12.15 Nyheter på serbo-kroatiska.
12.45 Nyheter på turkiska.
13.15—13.45 Nyheter på grekiska.
14.15 Edward VII — kung av England. 9. Sorg i familjen. Repris.
15.10 Utvecklingsstörda berättar. Två och två. Repris.
15.20 Värld utan ljud. Textat.
Familjen Sjöberg bor i Piteå. Båda föräldrarna är döva. De har tre barn, 14, 11 och 8 år gamla, alla med olika grad av hörselskador.
16.00 Familjescener. 2. Lördag morgon hos Kerstin, Sven, Sigge och barnen.
17.00 Studio S. Småflickor till salu — med lagens hjälp? I pornografin och prostitutionen utnyttjas allt yngre flickor. Repris.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Meddelanden.
Den okända djungeln:
18.10 Orangutang — skogsmänniskan. Om regnskogen — den okända djungeln och dess betydelse. Orangutangen t ex är en djurart som är direkt beroende av regnskogen. Man uppskattar att det finns 5 000—10 000 orangutanger på Borneo och Sumatra, de enda platser där den lever vilt. Två forskare följer orangutanger från födsel tills de blir vuxna.
19.00 Musikfrågan — kontrapunkt med Sten Broman, Danmark—Norge. Domare: Johannes Norrby, Sverige. Malmö.
20.00 Sånger från labyrinten. Ett möte med Erik Lindegrens lyrik. Program av Lars Helander.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Söndagskväll. "Mitt ibland oss". Meditation av kommunister Sven Kroon över konst av Ola Billgren. Malmö.
21.45—22.35 Amerika. Alistair Cooke berättar Amerikas historia. 10. De hopfösta.

TELEVISION 2

10.00 Privet 1.
10.20 Bitte 3.
Förskoleprogram:
10.30—10.50 Om — figurer och filurer.
14.00 Bordtennis: SOC — Kristianstad. Direktsändning från finalmatcherna. Bengt Grive.
16.55 Stäm gitarren.
17.00 Spela gitarr med Ulf G. Ahslund.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Barnens bio.
18.00 "Har man fått sågspån i skorna, så går det aldrig ur". Ett filmteam turnerade runt med en cirkus i början av sommaren. I det första av tre program skall vi bekanta oss med människorna där och deras cirkusvardag.
18.30 Straffet. Del 3. "Här får vi bestämt ta i med hårdhandskarna".
19.00 På äldre dar. Information och förströelse för vuxet folk. Värd: My Persson. Göteborg.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Sånt är livet. Programledare: Anders Gratte, Inger Säfwenberg och Ake Wilhelmsson.
20.30 Sportspegeln.
21.00 Socialism, modell Ungern.
Ungern står i en klass för sig bland öststaterna. Det liberalaste kommunistländet säger västliga observatörer. Den gladaste baracken i hela lägret säger ungrarna med självironi.
Det här franska reportaget försöker med intervjuer på plats analysera vad som gör den ungerska modellen av socialism så speciell.
21.55 En dåres försvarstal. Del 2. Textad repris.
22.45—22.50 TV-nytt och väder.

TV Måndag

MÅNDAG 29 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00—9.10 Switch on 14, åk 3.
9.30 Kika digga ding II, åk 4—6.
9.45—10.00 Svea med väskan 5, åk 1—3.
10.10 Stäm gitarren.
10.15—10.40 Spela gitarr med Ulf G. Ahslund.
Skol-TV:
12.45—13.05 Att vara handikappad, åk 2, gymn.
13.10—13.35 Naturvetenskapligt magasin 4, åk 1—3.
16.30—17.00 Halvfem: Barna Hedenhös. 9. Hedenhösarna flyger i luften. Andra ord på finska och svenska.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Hajk. — Bengt Alsterlind. Karlstad.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 På flykt undan mina landsmän. I april 1939 anlände den då förhållandevis okände författaren Bertolt Brecht till Sverige. Han kom att bosätta sig i en villa på Lidingö. Detta program försöker belysa Brechts vistelse i Sverige, som samtidigt var upptakten till hans rika, mogna författarskap.
I rollerna: Brecht och berättare — Palle Granditsky, Fysikern — Nils Brandt, Helene Weigel — Gun Arvidsson, Stefan och Barbara, barn till Brecht och Weigel — Mathias Franzén — Maria Strid, Steffin — Lagercrantz, Studentteaterns ordförande — Robert Panzenböck, Jansson, fastighetskontoret — Nils Eklund, Hovmästaren — Ivar Wahlgren, En flykting — Tom Deutgen, Johannes Edfelt — Tomas Bolme, Gästen på cafeét — Olle Björling, Servitris — Mona Malm, Studenten — Ingmar Josefsson, Fredrik Ström — Gösta Prüzelius, Herman Greid — Anders Nyström, Ninoun Santesson — Barbro Hiort af Ornäs, Ruth Berlau — Gerti Kulle, En kommunist — Per Flygare, Socialdemokraten — Lars Edström, Naima Wifstrand — Gertrud Fridh, Gustav Johansson — Olof Thunberg, Alfred Gichsman — Per Waldvik, Hans Tombrock — Gustav Wiklund, Säpoman 1 — Kurt Emke, Säpoman 2 — Ove Kant.
TV-bearbetning och regi: Hans Dahlin. Repris från 23.2.
20.45 Den gyllensnitsiga flolen. En surrealistisk trickfilm från Kanada.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.15 Panorama. Aktuellt utrikesmagasin.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Mathis — norsk serie om en 5-årig pojke och hans vardag.
17.40—18.00 Lär Farmors bil. Tecknad film från Holland.
8.0 Privet .
18.20 Familjen Ashton. Del 20. En hjälte välkomnas.
19.20—19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Vetenskapens värld. Andra delen av det engelska programmet "Into the Unknown", in i det okända. Den internationella parapsykologiska forskningen redovisas, bl a kring tankeöverföring och psykokinesi d v s förmågan att flytta föremål med tankens hjälp.
Medv. prof. Martin Johnson och Viking Olov Björk. Programledare: Bo G. Eriksson.
Sänds även 4/12 kl. 13.55.
21.00 Familjescener. 3. Tisdag kväll hos Yvonne och Rolf och deras barn.
22.00—22.05 TV-nytt och väder.

TV Tisdag

TISDAG 30 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00—9.20 The British isles, åk 5. 3. Wales.
10.00 — 10.10 Switch on 14, åk 3.
10.15—10.30 Svea med väskan 5, åk 1—3.
12.20—12.35 Våld och nöd, åk 9. 1. Vad är våld?
13.10—13.30 Vad ska jag säga nu då? Åk 1—2, gymn. **Svenska för vårdlärjen. Rolispel.**
16.30—17.00 Halvfem: Tokiga tisda'n med Ellika och Ratko. Textat.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Ventilen. 7. Ett stort hus där det händer mycket. Mats Klingström. ström.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Med andra ögon. 5. "Vävda trädgårdar".
De äkta "persiska mattorna" har sedan historiens början tillverkats av nomader i södra Iran i enkla vävstolar. Mattvävarkonsten har förts vidare från generation till generation och varje stam har sina egna mönster och motiv.
20.20 Försvunnen musik. Minithriller om ensamhet av Mats Arehn. Filmen fick delat förstapris vid Svenska Filminstitutets Kortfilmsfestival 1974.
I rollerna: Gustaf — Olof Bergström, Camilla — Harriet Brandström. Foto: Lennart Carlsson. Repris från 2/1.
20.45 Det vackra landet. Tecknad fransk kortfilm om mitt och ditt.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Nummerlotteriet — Ake Strömmer leder dragningen.
21.45—21.55 Kuhle Wampe eller Vem tillhör världen. SV. Tysk långfilm från 1932.
Kuhle Wampe är namnet på ett tältläger dit arbetare förpassas om de inte kan betala sina hyror. I lägret samlas utblottade proletärer som så småningom börjar vakna till insikt om sin klasstillhörighet och sitt människovärde. Tiden är Tyskland 1932. Manus: Bertold Brecht och Ernst Ottwald. Regi: Slatan Dudow.
I rollerna: Hartha Thiele, Ernst Busch, Martha Wolter, Adolf Fischer. Lili Schönborn, Max Sablotzki, Gerhard Bienert.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Mathis. 2. Mathis är rädd.
17.40—18.00 Den stora blå getabocken. Tecknad folksaga från Norge.
18.20 Den första familjen. 11. "Charles Francis Adams, ambassadör i England".
Året är 1861. John Quincy Adams kamp för negerslavarnas frigörelse har inte passerat oförmärkt: hans och många andras kamp har störtat nationen i bittert inbördeskrig. Men John Quincys son Charles Francis Adams får en möjlighet att klara sig undan denna tragedi.
19.20—19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Herrskap och tjänstefolk. 13. Slut på det roliga.
Georgina och några av hennes vänner kommer hem till Eaton place en natt efter en glad kväll. De får för sig att de skall och hälsa på några vänner utanför London och tvingar Edward att lämna ifrån sig nycklarna till Bellamys bil. Georgina bestämmer sig för att köra bilen eftersom den tillhör hennes familj, men hon är en mycket ovan bilförare.
Medv. David Langton, Simon Williams, Lesley-Anne Down, Gordon Jackson, Angela Baddeley m fl.
20.55 Anslagstavlan.
21.00 Bakom rubrikerna. Direktsänd aktuell studiodebatt. Marianne Söderberg. Malmö.
21.35 En ny bok. Reidar Jönsson: Levande livet. Författaren Reider Jönsson, 32 år, möter en av sina läsare, Greta Tengroth, 65 år, f d städerska på järnverket. De samtalar om hans senaste bok.
21.50 Kvällsöppet — Pelle Bergendahl. Göteborg.
22.35—22.40 TV-nytt, väder.